

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 8 (2284) Год XLV

Беласток 20 лютага 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Аэрадром у Тапалянах

На мінульм тыдні беластоцкія газеты пайнфармавалі, што ўлады Беластока і Падляшскага ваяводства падпісалі з італьянскімі бізнесменамі папярэднюю дамову аб пабудове аэрадрома ў Тапалянах, што ў Міхалоўскай гміне. Вёска знаходзіцца ў трыццаці кіламетрах ад Беластока, а пераважную большасць яе жыхароў складаюць пенсіянеры. Зразумела, што аэрадром раскіненца таксама на тэрыторыі іншых вёсак, яшчэ больш апусцелых.

Беластоцкіх журналістаў цікавіла, чаму ваяводскі і гарадскі ўлады адмовіліся ад мадэрнізацыі і пашырэння існуючага аэрадрома ў Крыўлянах, што калі самога горада Беластока. Адказвалі ім, што гул вялікіх самалётав будзе перашкаджаць жыхарам горада, што трэба будзе высечы шмат дрэў, каб рэалізаваць гэтую інвестицыю. Беластоцкія ўлады забыліся толькі пайнфармаваць, што кошт атрымання адпаведнай плошчы зямлі пад Беластокам сама меней у ста разоў вышэйшы, чым у абязлюдзелай Міхалоўскай гміне. А менавіта зямля з'яўляецца асноўным укладам польскага боку ў гэтую інвестицыю. Большаясць беларускіх вёсак у гэтай ваколіцы беспроблемна можна ліквідаваць, так як гэта рабілася пры нагодзе пабудовы Семяноўскага вадасховішча. Старых жыхароў перасялілі тады ў шматпавярховыя бетонныя будынкі. Такі сцэнарый можна заўсёды тут паўтарыць.

Інвестицыя можа аднак даць працу для дзесяткаў жыхароў гміны, асабліва пры падрыхтоўцы грунту. Мяццовыя сяляне могуць, напрыклад, быць ангажаванымі пры высячэнні лесу. Аэрадром, аднак, калі ўжо ўзнікне, будуть абслугоўваць людзі з Беластока, можа нехта з Тапалян ці Міхалова атрымае штат прыбіральщыка.

Пабудова аэрадрома ў гэтай ваколіцы мае ўжо даволі доўгую гісторыю. У 1940 годзе саветы началі яго будаваць недалёка Заблудава. Прывезлі тады пару тысяч сваіх нявольнікаў, галоўным чынам калгаснікаў, засуджаных за пакражу бульбы, капусты ці каласкую пшаніцу на калгасным полі. Саветы ангажавалі таксама тысячи мясцовых сялян, якім за працу нават плацілі. Праўдападобна мела тады ўзнікнуць ваеннае авіябаза, але вайна з немцамі спыніла яе пабудову. Пасля некалькі разоў пры камунізме і посткамунізме вяліся разважанні пра разбудову Крыўлянаў, а нават прапанавалася працягваць працы ў тым месцы, дзе началі іх саветы. Аэрадром у Тапалянах — нешта новае, але таксама таямнічае. Беласток усё-такі не вялікі гаспадарчы і адміністрацыйны асяродак, каб мець аэрадром, на якім маглі бы прыземляцца і ўздымацца рэактыўныя самалёты.

Яўген МІРАНОВІЧ

Войт Мікалаі Павільч адкрывае ачыщальню сцёкаў у Старым Ляўкове (1999 г.).

Княства Нараўка

Міра ЛУКША

Пад гмінай рух. Асабліва мужчыны тут шмат — машына ж справа змалку хлапечая, а ледзь не кожны з іх у маленстве хацеў быць, вядома — пажарнікам! „А што гэта за папа-мобіле?” — пасміхаюцца ўрадніцы з вокнаў. А гэта аграмадны, камуфляжнага колеру баявы воз пяхоты „Скот”. Мае сваю „армію” Нараўчанская гміна, смяеща сакратар гміны сп. Люба Новік, свае межы, то ўжо можна аў-яўіць... незалежнае княства. Во, стаяць на падворку, праз вуліцу ў Янова, ужо дзве машыны. Пажарныя. З зомаўскіх пераробленых. Нічога не змарнуешца. А тут і харошы, хоць маленькі „Жачок” разварочваецца. Ад міністра адкукацыі ён Нараўцы дастаўся, да іхніх сваіх дзвюх машын, на давоз дзяцей у гмінную школу, славутую сваёй функцыянальнасцю і кшталтам. Хіба ніводная вёска ў Польшчы школы не мае такое, каб турысты затрымліваліся ды пыталіся, што гэта такое стаіць наўскрай мястэчка — палац нейкі ці музей сучаснасці?

„Скот” прывезены толькі што з Галінёва, заплацілі толькі за транспарт, ён са сродкаў агенцтва вайсковай мэймасці. Таксама будзе перарабляцца на пажарную машыну. Зможа перавезці на сабе 3,5 тысячи літраў вады, усюды ўлезе — і ў лес, і на багну. За дзве першыя гміна заплаціла толькі сімвалічна, расказвае войт Нараўчанская гміны Мікалаі Павільч, які толькі што адышоў ад тлумку расхрэстаных, хоць марозіць, да рослых хлопцаў, што гуртаваліся вакол браневіка. Яшчэ не астылы ад пэўнага хлапечага нават хвалявання. Прыходзіць мне на думку, што ў „старога” войта, які „заседзеўся б” 10 гадоў, так як ён, на пасадзе кіраўніка гміны, не заўважа-

лася б, можа, у такі ўсё ж будні, звычайны момант, на маладым твары такое міны, таго ледзь скрыванага хвалявання. І адначасова ўпэўненасць у ім. Бо ж ён тут гаспадар, усё ведае, што робіцца ў гміне, і больш таго. Не дарам апнуўся сярод лаўрэатаў агульнапольскага конкурсу „Nasz człowiek na urzędzie”.

Конкурс арганізавала Сельскагаспадарчая рэдакцыя І Програмы Польскага тэлебачання. Кандыдатуру свайго войта прapanавалі жыхары і Рада гміны. У трэцім выданні конкурсу ўдзельнічала 31 гміна. Пакульвойт дастаўся ў фінал, усі гміны прымалі ўдзел у элімінацыях конкурсу. Перамагла ў тэлевізійным пайдынку гміну Сосьна ў Куйўска-Паморскім ваяводстве. У конкурсе ставіцца ацэнка за дасягненні ў галіне гаспадарлівасці, культуры, інвестицыяў, ацэніваецца становішча асветы, аховы здароўя. Словам, праца не аднаго войта, а ўсіяе супольнасці. У конкурсе быў прадстаўлены фотарэпартаж з гмінай, а ўдзельнікі былі апытаны пра сваё веданне мінш. права, састаўлення бінесплана, развіцця гміны. У той час Нараўка выйграла 10:2, свае галасы аддавалі на яе тэлегледачы ў сістэме аўдыветэле, члены капітула, прадстаўнікі прушкаўскага самаўрада. У снежні правеўся паўфінал, у якім ўдзельнічалі толькі войты і бурміstry. Найлепшыя атрымалі прызначэнне на званне „Нашага чалавека на пасадзе”. Пераможцу выбраў капітул пад старшынствам прафесара Міхала Кулешы (стаў ім войт Куніц Януш Мікуліч). 29 студзеня назначэнні і памятныя медалі ў Сейме ўручылі намінаваным маршалак Сейма Мацей Плажынскі, які трymаў патранат над конкурсам.

[працяг [3](#)]

Бюджэт

Што датычыцца беларускага культурнага руху, дык Управа ваяводскага сейміка вырашила, што хопіць ім дзвюх тысяч. Тысяча — на выданне вершаў В. Шведа, другая — на агульнапольскую імпрэзу „Музычныя дыялогі над Бугам”.

[болей [3](#)]

Кім быў

Усевалад Ігнатоўскі

На пачатку 1931 г. уся беларуская інтэлігэнцыя была пастаўлена перад партыйнымі судамі, якія ўзначальвалі прысланыя Москвой камуністы. Ігнатоўску забралі ўсё, у што верыў і за што ўсё жыццё змагаўся. У свеце, у якім ён апнуўся, не было для яго месца. Ігнатоўскі вырашыў не дазволіць на прыніжэнне і здзек над сваёй асобай.

[біяграфія [4](#)]

Павятова-гарадскі агляд

А цяпер у Гарадку яшчэ больш спяваюць, бо там разгортвае культурна-асветную дзейнасць мастацкі кіраўнік гурту „Прымак” Юрка Астапчук. Але гэта не ўсё. Ён, як дырэктар Асяродка культуры ў Гарадку, кіруе хорам „Асенін ліст”, арганізуе маладзёжны вакальна-інструментальны калектыв.

[адбор [5](#)]

Нажом раз, сякерай — два

Людзі казалі, — працягвае жыхарка Чыжоў, — што знайшлі яго ля дарогі, параненага, акрываўленага. Такі Жэнік з нашай вёскі яго прыкмету, як з малачарні вяртаўся. Завёў яго дахаты, і свякам наказаў, каб ратавалі.

[злачыства [8](#)]

Іншы погляд на парк

Пашырэнне парку неабходнае для лепшага турыстычнага выкарыстання пушчы. Турысты не хочуць прыязджаць у гаспадарчы лес, але ў парк, каб паглядзець на зуброў ці вайкоў.

[меркаванне [9](#)]

Час задумы і рэфлексіі

29 студзеня 1946 года атрад „Бурага” спаліў вёску Залішаны і Вульку-Выганоўскую. У Залішанах забілі Пятра Дземянюка і Аляксандра Зялінку, а 14 асоб жыўцом спалілі, у тым ліку 7 дзетак. У Вульцы-Выганоўскай забілі Сцяпана Бабулевіча і Яна Зінкевіча.

[устасін [10](#)]

Беларусь — беларусы

Руская мова ў краінах СНД

Адносіны ўлад краін-членаў СНД да рускай мовы з'яўляюцца адным з самых балючых пытанняў у „мірным разводзе” быльых савецкіх рэспублік. Скарачэнне аб'ёмаў вывучэння рускай мовы ў школах і ВНУ Садружнасці, у тэле- і радыёвяшчанні і іншыя падобныя факты даўно выкарыстоўваюцца левымі сіламі ў Расіі як прычына для націску на ўрад і яго крытыкі. Але становішча рускай мовы ў быльых савецкіх рэспубліках сапраўды пагаршаецца, што можа мець даволі непрыемныя паслядоўнасці як для Расіі, так і для саміх краін СНД.

Самая спрыяльная сітуацыя для рускай мовы пануе, канешне ж, у Беларусі. Усе дакументы Дзяржаўной Думы аб становішчы рускай мовы ў краінах бліжнага замежжа стракацца фразамі „у краінах СНД і Балтыі, за выключэннем Беларусі”. Гэта і зразумела, бо толькі пад 20% насельніцтва рэспублікі валодае роднай беларускай мовай. Аднак гэта ні ў якім разе не абазначае, што нават гэтыя людзі выкарыстоўваюць беларускую мову ў штодзённых размовах. Нават сам прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў размовах са сваімі падначаленымі аддае перавагу мове „старэйшага брата”. Такім чынам рускай мова займае тут пануючыя пазіцыі. Трэба сказаць, што „забітае” становішча беларускай мовы і тэндэнцыі да змяншэння яе выкарыстання ў рэспубліцы з'яўляюцца адным з асноўных аргументаў тых, хто актыўна супрацьставіцца паскоранаму аб'яднанню Беларусі і Расіі. Прапанункі аб'яднання бацьца, што можа яно прывесці да росту ізоляцыі беларускай мовы. А тады беларуская культура можа растварыцца ў рускай і з часам зусім пропаці.

30 гадоў дэбюту Н. Артымовіч

Бельская паэтэса дэбютавала ў „Ніве”. З того моманту яна выдала наступныя кнігі вершаў: *We śnie w bólu słowa* (Беласток 1979; пераклад Яна Леанчука), *Роздумы* (Беласток 1981), *Сезон у белых пейзажах* (Беласток 1990), *З неспакойных дарог* (Мінск 1993), *Дзверы* (Беласток 1994; супольна з Алегом Разанавым), *Łagodny czas* (Люблін 1998; калектыўны пераклад), *Адлывае спакойнае неба* (Беласток 1999).

Можна і трэба яшчэ ўключыць у гэту бібліографію выданне *Роздумы* з 1977 года — рэч унікальную, бо, паводле даведкі, кніжачка выйшла тыражом у пяць экземпляраў (адзін з іх знаходзіцца ў аўтара гэтага допісу).

Паэзія Н. Артымовіч цікавіцца кожны, у каго амбіцыя сказаць сваё слова ў галіне беларускага пісьменства ў Польшчы і беларускага пісьменства наогул. Але крыніц дзеля гэтага няшмат. Сама паэтэса таксама ні ў чым не аблегчвае даследчыцкай задачы. У час сустреч з чытачамі пра сваю творчасць найчасцей не расказвае — гэтая роля застаецца вядучаму-інтэрпрэтатару.

— Асноўная каштоўнасць, — сцвярджае паэтэса, — у тэксце ды ў яго ўсё новым перачытванні.

І чытакткая публіка перачытвае яе вершы, спрабоўвае па-свойму расшыфруваць гэтак званы паэтычны

Улады Арменіі стараюцца знайсці нейкі кампроміс паміж усямерным развіццём армянскай мовы і неабходнасцю захаваць вывучэнне і выкарыстанне рускай. Пасля аб'ёлення незалежнасці рэспублікі ў Арменіі былі закрыты амаль усе рускія школы, якія саставлялі тады прыкладна траціну ўсіх школ. Аднак, знаходзячыся ў больш ці менш варожым акуружэнні, Арменія вельмі зацікаўлена ў добрых адносінах з Расіяй. Апрача таго, армяне разумеюць, што рускай мове — гэта эфектыўны інструмент супрацоўніцтва і культурнага абмену. У сярэдзіне жніўня мінулага года ўрад Арменіі адбрыў канцепцыю „Рускай мове ў сістэме адукацыі і грамадска-культурнага жыцця Рэспублікі Арменіі”. Імкненне да цеснага супрацоўніцтва з Расіяй ва ўсіх галінах прымушае Арменію выправіць памылкі мінульых гадоў.

Мінулай восенню ў Ерэване быў афіцыйна адкрыты Расійска-армянскі (славянскі) дзяржаўны ўніверсітэт, які працуе са студзеня 1999 года. Яго дзяянасць будзе забяспечвацца армянскім і расійскім бакамі на парытэтных асновах. Арменія дала будынак і забяспечвае сацыяльныя выплаты, а Расія будзе фінансаваць зарплаты выкладчыкам і стыпенды студэнтаў. Вучыцца ва ўніверсітэце могуць як грамадзяне Расіі, так і Арменіі. Навучанне вядзеца на рускай мове з паглыбленым вывучэннем армянскай. Выпускнікі ўніверсітэта атрымаюць два дыпломы — расійскі і армянскі.

У Казахстане, як і ва ўсіх рэспубліках Цэнтральнай Азіі, скарачаеца аб'ём прымінення рускай мовы ў адукацыі і грамадскім жыцці. Натуральны, зда-

валася б, прыярытэт аддаецца казахскай мове. Тут жа трэба прыгадаць, што больш паловы (!) насельніцтва Казахстана складаюць гэтак званыя рускамоўныя. Прэзідэнт Нурсултан Назарбаев вельмі ганарыцца дасягненнімі рэспублікі ў галіне міжэтнічных адносін. На снежаньскай сесіі Асамблеі народу Казахстана ён гаварыў, што рэспубліка „сумела знайсці неабходныя шляхі канструктыўнага дыялога паміж 130 народамі і нацыянальнасцямі, забяспечыць іх мірнае сусідаванне ў рамках унітарнай дзяржавы, садзейнічаць развіццю іх мої і этнічнай культуры”.

Тым не менш, адным з галоўных матываў рускамоўнай эміграцыі з Казахстана і іншых рэспублік Цэнтральнай Азіі з'яўляецца якраз „ушчамленне правоў” у галіне мовы. У Туркменіі зусім нядаўна была закрыта апошняя школа, якую фінансавалі расійскія ўлады. У ёй вучылася 300 дзяцей расійскіх вайскоўцаў, дыпламатаў і проста грамадзян рэспублікі. Яе закрыццё тлумачыцца вывадам аператарўнай групы Федэральнай пагранічнай службы Расіі з Туркменістана (у маі 1999 года Туркменія скасавала бесцэрміновы дагавор аб сумеснай ахове туркменскіх граніц). Магчыма, школа пяройдзе пад юрысдыкцыю пасольства Расіі ў Туркменістане. Аднак бацькі вучняў баяцца, што Расія згубіць „адзіны на сёняшні дзень расійскі астрэвок асветы і культуры ў Туркменіі”. Да таго ж, у каstryчніку мінулага года была спынена перадача выпускаў навін і іншых спецыяльных передач на рускай мове на туркменскім радыё і тэлебачанні.

На Украіне таксама вядзеца змаганне вакол выкарыстання рускай мовы. Прэзідэнт Леанід Кучма неаднайчы падкрэсліваў, што грамадзянам рэспублікі „ніхто не забараняе карыстацца як рускай, так і іншымі мовамі нацыянальных меншасцей, пражываючых на ўкраінскай тэрыторыі. Гэта — дэмакратычная норма, замацаваная ў Канстытуцыі краіны”. Вакол апошніх фразы ў канцы снегня разгарэлася жорсткая палеміка. Канстытуцыйны суд краіны вырашыў, што дзяржаўная чыноўніцтва ўсіх узроўняў абавязаны выкарыстоўваць на службе і ў справаводстве выключна украінскую мову. Тоё ж самае датычыцца ясляў, дзіцячых садкоў, школ і ВНУ. Усе турысты павінны будуць запаўняць мытныя дэкларацыі і іншыя дакументы толькі на украінскай мове.

Дзяржаўная чыноўніцтва і работнікі бюджетных прадпрыемстваў і ўстаноў могуць быць звольнены з-за дрэннага ведання украінскай мовы. Спецыялісты

выказваюць трывогу ў сувязі з tym, што многія выкладчыкі школ і ВНУ не змогуць выканаць гэтае патрабаванне. Тым больш, што згодна рашэнню Канстытуцыйнага суда, мовы нацыянальных меншасцей, сярод якіх аказалася і руская, могуць „выкарыстоўвацца і вывучацца ў амежаваным аб'ёме”.

Але найбольш востра, згодна паведамленням расійскай прэсы і інфармацыйных агенцтваў, моўныя праблемы рускамоўнага насельніцтва стаяць у Малдові і Прыбалтыцы. У Малдові праводзіцца інспектцыя па выяўленні чыноўніцтва, якія вядуць справаводства не на дзяржаўнай мове. Выкарыстоўваць выключна малдаўскую мову абавязаны кіраўнікі ўсіх органаў улады. У мінульым годзе Міністэрства адукацыі і науки загадала спыніць набор студэнтаў на аддзяленні рускай мовы і літаратуры ў ВНУ рэспублікі. Лік вучняў у рускіх школах упаў да 20%, тады як рускай мове з'яўляецца роднай для больш за траціну насельніцтва. Прадстаўнікі рускай супольнасці Малдові лічацца, што кіраўніцтва „прапануе рускамоўным грамадзянам жорсткі выбар: асіміляцыя або эміграцыя”. Прытым яны скардзяцца, што мала што робіцца для дапамогі ў вывучэнні малдаўской мовы, што не хапае настаўніцтва і не арганізуєца бясплатныя курсы для дарослых. Назіральнікі канстатуюць актыўнае выцясненне рускай мовы з усіх галін грамадскага і культурнага жыцця. Нават рэклама павінна ціпер распаўсюджвацца толькі на малдаўской мове.

Адносіны Расіі да моўных праблем насельніцтва Прыбалтыкі часта называюць прадузятым і нават імперскім. Аднак латвійскі камітэт па правах чалавека на днях распаўсюдзіў заяву, у якой указвае, што „пасля прыняція закону аб дзяржаўнай мове ў Латвіі сферміраваны ўсе прадпасылкі для дыскрымінацыі нацыянальных меншасцей”. У дакуменце гаворыцца, што прыняціе закону аб дзяржаўнай мове адкрывае магчымасць для новага этапу дыскрымінацыі 44% жыхароў краіны.

Такое далікатнае пытанне, як развіццё мовы тытульнай нацыі і натуральнае выцясненне рускай мовы ў быльых савецкіх рэспубліках, становіцца прадметам палітычных баталій. На жаль, у большасці выпадкаў пакуль не ўдаецца знайсці баланс паміж дзяржаўнай і рускай мовамі, які забяспечваў бы развіццё як мясцовай культуры, так і сувязей паміж краінамі Садружнасці.

Міхаіл Вісенс

Політ.ру — 04.02.2000 г.

Памёр міністр культуры Анджэй Закшэўскі

Ноччу з 9 на 10 лютага г.г. пасля працяглай і цяжкай хваробы на 59 годзе жыцця памёр міністр культуры і нацыянальной спадчыны Анджэй Закшэўскі. Па прафесіі юрыст, быў гісторыкам і даследчкам гісторыі, між іншымі II Рэчы Паспалітай. Шмат гадоў працаўаў у Інстытуце гісторыі Польскай акадэміі навук.

У 1991-1995 гадах займаў высокія пасады ў Канцылярыі Прэзідэнта РП і быў блізкім супрацоўнікам прэзідэнта Леха Валэнсы. У 1997 годзе балаціраваўся ў Сейм са спіску Акцыі выбарчай „Салідарнасць”. У Сейме ўзначальваў Камісію па сувязях з палякамі ў замежжы. З сакавіка 1999 года быў міністрам культуры і мастацтва (з каstryчніка 1999 г. — міністрам культуры і нацыянальной спадчыны). Ад пачатку

знаходжання на міністэрскай пасадзе з'яўляўшися, што яго мэтай будзе „не дапусціць да ўзікнення страт” у культурнай спадчыне, выказваўся за захаванне нульвой стаўкі падатку на дабаўленую вартасць для кніжак.

„Гэта быў заўсёды адкрыты чалавек, — сказаў прэзідэнт Аляксандр Кваснёўскі, — вельмі інтэлігентны, знакаміта эрудытна падрыхтаваны. Сапраўды добры гісторык. Але перш за ўсё не быў у ім ніякай прадузятасці. Гэта быў чалавек, які так сама добра размаўляў з людзьмі як з правага, так і з левага баку. Была ў ім такая людская дабрыня. Гэта быў добры чалавек”. Прэм'ер-міністр Ежы Бузэк адзначыў, што хаця Анджэй Закшэўскі ва ўрадзе працаўаў нацэлілы год, але быў гэта перыяд вельмі інтэнсіўнай працы.

Княства Нараўка

[1 ♂ працяг]

Удзел у гэтым конкурсі і намінацыя гэта выдатная форма прамоцыі гміны, — сцвярджае Мікалай Павільч. — Гэты конкурс гміне вялікіх профітаў не даў, але найважнейшым ёсьць тое, што пра нас загаварылі, прадставілі ў тэлебачанні (у дзвюх праграмах, яшчэ адна паказана 12 лютага), а гэта ёсьць вартасць, яку не пералічыши на гроши. Гэта потым „само накручваеца”.

Як „стаіць гміна”? Было б яшчэ лепей, кажа войт, калі бы былі большыя фінансавыя магчымасці. Самазадавальнення быць не можа, бо і беспрацоўе ёсьць праблемай, ёсьць інвестыцыйныя і мадэрнізацыйныя патрэбы. Ці мае гміна карысці з „Кантракту для пушчы”? Гэты контракт больш толькі лозунг, бо контракт гэта дамова падпісаная і рэалізаваная двумя бакамі. А так — няма гарантый, што будзе ўсё выканана. Летасць міністэрства дало крыху залатавак для 5 гмін, сёлета прапануе 6,5 млн. злотых для 10 адміністрацыйных суб'ектаў. Гроши незавалікія, але і клопат ёсьць — да кожнай урадавай залатоўкі трэба знайсці сваю, самаўрадавую.

Цікавіла нас, якія адносіны жыхароў гміны да плана пабудовы ў Нараўцы пагранцаставы. Беларускія жыхары, зусім не так, як літоўцы, досыць абыякаў да гэтай справы адносяцца, кажа войт. Людзі заўважаюць у гэтым добрае — больш будзе „мундуровых”, значыць, большы парадак, прыбудзе адукаваных маладых людзей, можа трапіцца якая праца і мясцовым пры пабудове стражніцы, кватэр і іншых будынкаў інфраструктуры пагранцаставы.

Гміны на „ўсходнія сцяне” старэюць. У намерах і Нараўчанская гміны ёсьць заснаванне свайго дома для пенсіяне-

раў. Вось апрацоўваеца стратэгія развіцця Падляшскага ваяводства, гміна накіравала заяву ў бок падляшскіх улад аб намеры стварэння на сваёй тэрыторыі такога дома (прапануеца будынак былога школы ў Лешуках). Знямоглыя і бездапаможныя людзі засталіся б сядзіць сваіх, бо ж не перасаджваеца старых дрэў, заўважае М. Павільч.

Вядома, якой праблемай ёсьць беспрацоўе. Гэта праблема, якую гміна адна не развяза; у яе магчымасці толькі частковыя і часовыя (інтэрвенцыйныя і публічныя працы). Ёсьць надзея, што знойдуща месцы працы ў былым СКРы (пераняў яго С. Мартынюк), у „Фарм-Агро” ў Плянцы пры вырабе дарожнага шчебню.

Ёсьць магчымасці падзейнічаць пры агратурызме. Ёсьць першыя кватэры, першыя пазытыўныя вонкі. Гэта дзейнасць не патрабуе канцэсіі ды рэгістрацыі. Гміна можа дэкларараваць прамоцию ў розных выданнях, у тэлегазете. Дзяржава ў рамках сродкаў з агенцтва рэструктурызацыі і мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі дае магчымасць таннайших прэферэнцыйных кредитытаў. У гэтым годзе ёсьць праграма прыгатавання супольнага фінансавання малога прадпрымальніцтва ў вёсцы са сродкаў дацкага ўраду па праекце „КОВІ”; можна з гэтых сродкаў атрымаць да 25% коштаў прапановы, але не больш 8 тысяч зл. Калі хто мае план, канцепцыю, ідэю, варта тыя гроши ўзяць. З агратурызму гміна непасрэдных падаткаў як такіх не мае; да 5 пакояў вольныя ад падатку. Але карысць, несумненна, будзе — гроши застануцца пры гаспадары, у крамах, людзі далей пра гміну добрую вестку панясуць.

Міра Лукша
Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Sprostowanie do artykułu p. M. Mincewicza zamieszczonego w „Nifie” z dn. 06.02.2000 r.

Szanowny nasz Kolego — Radny Michał Mincewicz.

Jesteśmy zbulwersowani artykułem pisany w naszym imieniu. My nie upoważniliśmy Kolegi do występowania w imieniu nas wszystkich we wstydlowych sprawach:

— sztuczny podział radnych na „wschód” i „zachód” z chwilą wyboru nowego gospodarza nie istnieje (o to apelował nowy wójt do radnych, my w pełni popieramy ów apel i wcielamy go w życie,

— do składu Zarządu wójt zaproponował zgodnie z zasadami demokratycznych wyborów więcej kandydatów, a że do Zarządu nie wszedł nikt z Orli to między innymi i zasługa radnego Mincewicza,

— „zachód” nie decyduje o poczynaniach Zarządu, bo w jego składzie jest równa ilość członków, z przewagą głosu przewodniczącego, czyli nowego wójta,

— skąd wiadomo radnemu, że my żałuje-

Ad aūtara: Я, як радны, не забываю пра выбаршчыкаў і сумленна выконваю перадвыбарчую праграму, у якой, між іншым, абавязаўся „не пераносіць бала-гану, хітрунства і хамства з боку ўлад”. Цешыўся спадар Добаш, калі я крытыкаў папярэдняга вójta, віншаваў мяне, а цяпер не адказвае на мae пісъмовыя запыты. Цi так мае выглядаць супрацоўніцтва, аб якім гаворыць новы вójt? Балаган у гміне не ліквідуеца зменай мэблі ў кабінэце (карысней было бы купiць за гэтыя гроши, напрыклад, плюжны снегаа-чышчальнік), а толькі адпаведнай падборкай людзей ва ўправу і гмінную адміністрацыю. Гэта няпраўда, што я ха-цеў стаць членам гміннай управы, бо іх

назначае Рада па прапанове вójta. I я не праяўляю ахвоты — вójt на сесіі вымушаны быў некалькі разоў пытцаць у мяне згоды. Спадар Добаш заяўляе, што будзе пісаць як працујаць радныя. Хачу прыгадаць, што гэта радныя ацэніваюць вójta (а не наадварот) і я гэтым правам карыстаюся.

Што тычыцца стрымання дадзенай мною прысягі і сораму, скажу коратка: няхай радныя саромеюцца самі за сябе, бо калі б у іх раней было крыху больш уяўлення (таксама і ў падпісантай „sprostowania”), то спадар Добаш ужо год таму быў бы выбраны вójtam Арлянскай гміны.

Міхал Мінцэвіч

3 серыі „Роўныя і раўнайшыя”

Бюджэт

Падзелу сродкаў для недзяржаўных, грамадскіх арганізацый, што займаюцца культурнай дзейнасцю насельніцтва, нецярпіла чакалі беларускія дзеячы. Мо Ѿоць на гэты раз нешта сэнсоўнае капне з бюджету Сейміка Падляшскага ваяводства, думалася ім. Падляшскія мы людзі ўсё ж, каму ж на сэрцы мае быць тутэйшая культура, як не радным Падляшскага сейміка... I ў Еўрапейскі Саюз бліжэй будзе, вельмі ж яны там, у Брюселе, клапоцяцца пра рэгіянальную культуру.

28 снежня мінулага года Сеймікам Падляшскага ваяводства была прынята **Пастанова №-р XVIII/103/99 у справе: прынцыпамі і способу прыдзялення датацый з бюджету Падляшскага ваяводства суб'ектам, якія не залічаюцца да сектара публічных фінансаў і не дзейнічаюць з мэтай дасягнення даходаў, а таксама способу разлічэння і кантролю задання.**

У другім пункце трэцяга параграфа гэтай пастановы падкрэслівалася: „Даны праект павінен адпавядаць мэтам, вынікаючым з заданняў самаўрада ваяводства, а асабліва: ... упłyvaць на развіццё культуры, а таксама ахову і рэгіянальнае выкарыстанне культурнай спадчыны, у тым ліку служачай падтрымцы культуры нацыянальных меншасцей”.

Пастанова была прынята. На 218 прапаноў 63 быў ўнесены суполкамі нацыянальных меншасцей і праваслаўнымі арганізацыямі.

А на колькі прапаноў у галіне культуры знайшліся гроши ў ваяводскім бюджэце? Усяго на 36, а што датачыца беларускага культурнага руху, дык Управа ваяводскага сейміка вырашыла, што хопіць ім дзвюх тысяч. Тысяча — на выданне вершаў В. Шведа, другая — на ўсе беларускія арганізацыі і мерапрыемствы, а канкрэтна — на агульнопольскую імпрэзу „Музычныя дыялогі над Бугам”, якраз столькі, колькі было выдзелена на конкурс „Бебжа ў старой фатографіі”. На праваслаўныя арганізацыі не далі нічога, хаця ёсьць іх чатыры. На каталіцкія, што дзейнічаюць у Беластоку, нейкія гроши ўсё ж знайшліся.

На славуты ўжо ва ўсім свеце Фестываль царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы Управа сейміка ледзь выцадзіла 10 тысяч злотых, хаця нават у мінулым годзе было выдзелена на гэту мэту 30 тысяч. Вядома, арганізаторы прасілі больш 100 тысяч, столькі ж хораў, столькі выдаткаў. Матывавалі сваю просьбу тым, што Фестываль царкоўнай музыкі цяпер роўны па значэнні з Конкурсам імя Фрыдэрыка Шапэна і „Варшаўскай восенню”. У 1995 годзе Міністэрства культуры і мастацтва залічыла Міжнародны фестываль царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы да музычных падзеяў найвышэйшага рангу, надаючы яму „категорię ze-

шоў”. Дагэтуль у 18 фестывалях спявалі хоры з Еўропы, Азіі, Афрыкі, Паўднёвай Амерыкі.

На гэты фестываль клас „0” нават гайнаўская управа знайшла 40 тысяч злотых, а для Беластоцкага ваяводска га сейміка ён значыць усяго адну чацвёртую таго? Ад калі мы сталі та-кія бедныя? Па дзве тысячи злотых атрымалі таксама літоўцы і украінцы, а татары і ромы — па тысячы. Быў прыняты прынцып: усім нацыянальным меншасцям — пароўну, хаця... беларусаў у Падляшскім ваяводстве жыве каля 300 тысяч.

Ну, і нашых людзей панесла. Вунь у Вармінска-Мазурскім ваяводстве дык на падтрымку культуры нацыянальных меншасцей выдзелена 70 тысяч злотых, а радныя там і так наракаюць, што патрэбна ўдвяя больш. Ці іхнія нацыянальныя меншасці лепшыя, ці Ольштын такія багаты...

На пасяджэнні Сейміка 31 студзеня 2000 года радны Ян Зенюк звярнуўся да старшыні Сейміка Падляшскага ваяводства Кышыштафа Юргеля і клубаў, а асабліва клуба ABC, з просьбай зрабіць нешта, каб змяніліся адносіны да нацыянальных меншасцей і праваслаўных арганізацый у Падляшскім ваяводстве.

У сваім дакладзе Ян Зенюк падкрэсліў, што ў нашым ваяводстве, як у ніводным іншым у Польшчы, нацыянальныя меншасці і прадстаўнікі праваслаўнага веравызнання складаюць такую вялікую частку насельніцтва і арганізуюць найшырэйшую культурную і асветнавыхаваўчую дзейнасць. Толькі БГКТ, сказаў ён, вядзе 52 самадзейныя мастацкія калектывы, арганізуе штогод больш за 20 народных фэстывалей на вёсках і ў гарадах, Фестываль беларускай песні, Свята беларускай культуры ў Амфітэатры, мастацкія сустэрэны „Беласток — Гродна”, спалучаныя з міжнароднай навуковай канферэнцыяй „Шлях да ўзаемазразумення” супольна з Саюзам паліякаў Беларусі, Купалле ў Белавежы, агляды калядных калектывів і іншыя мерапрыемствы.

Апрача БГКТ, падкрэсліў радны Ян Зенюк, грамадскую культурна-асветнную дзейнасць вядзе Літаратурнае аб'яднанне „Белавежа”, вакол якога гуртуеца найбольш членаў Саюза польскіх пісьменнікаў у Беластоку, Беларуское гісторычнае таварыства, Беларуское аб'яднанне студэнтаў, Грамадскі камітэт пабудовы Музея беларускай культуры ў Гайнаўцы, а таксама чатыры праваслаўныя брацтвы (св. св. Кірыл і Мяфодзія, св. Мікалая, св. Іерарха і маладзёжнае).

Культурнае і рэлігійнае багацце на-шага рэгіёна робіць яго надзвычай пры-вабным для туристаў з Польшчы і з-за граніцы, дык варта яго па меры магчы-масці падтрымліваць і экспанаваць.

Адна перашкода: дзяля гэтага патрэбны не дэкларациі, а канкрэтная праца.

Ада Чачуга

Не дагадзіў... Мінцэвічу!

Адгалосki

Артыкул „Не дагадзіў усходу” ў 6 н-ры „Ніве” ад 06.02.2000 г. паказаў, як цяжка будаваць дэмакратыю ў Орлі. Я, як гаспадар гміны, не буду маўчаць, калі адзінкі выказваюцца ад імя другіх і гавораць няпраўду пад упłyvам эмоцый з прычыны таго, што не апынуліся ў гміннай управе.

Я вельмі добра супрацоўнічаю з раднымі з Орлі. Няма падзелу ў гміннай управе на „вы” і „мы”, а б колькасці пасяджэнняў управы пакуль што буду ра-

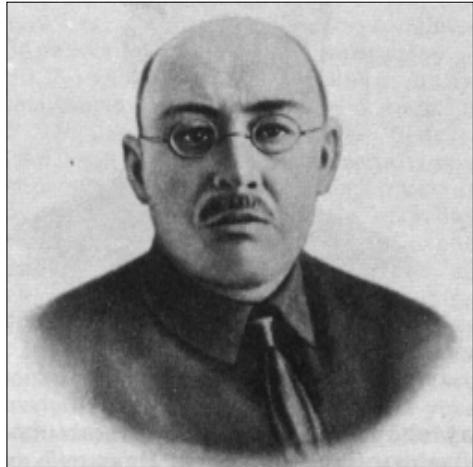
шаць я. Аб тых, хто не будзе прымаць удзелу ў сесіях гміннай рады гэтым разам, то я напішу, каб выбаршчыкі ведалі, як працујуць іхнія радныя.

На канец хачу абавязацца! Калі амбіцыйныя і разжаленія арлянскія радныя адклікаюцца вójta ў асобе Яна Добаша, тады я запрапаную на сваё месца Міхала Мінцэвіча — раднага з Орлі, за тое, што ён так многа напраца-ваўся, каб я ім стаў. Толькі такім чынам магу дагадзіцца Мінцэвічу.

Ян Добаш, вójta Арлянскай гміны

Кім быў Усевалад Ігнатоўскі

У лютым 1931 г. самагубствам пакончыў жыццё Усевалад Ігнатоўскі. Хаця ў беларускай гісторычнай літаратуры дачакаўся ён прызнання як палітычны дзеяч і вялікі вучоны, няма аднак акрэсленай яго ролі ў беларускім нацыянальным жыцці пачатку

XX стагоддзя. У Беларусі не было мечавіта спрыяльных умоў дзеля гэтага. У гісторычных навуках пакутуе ўсё яшчэ савецкі, не беларускі, пункт глядзання на нядайную мінуўшчыну. Таму багаты фактаграфічны матэрыял, які публікаваўся пра Ігнатоўскага, пазбаўлены сучаснай інтэрпрэтацыі з улікам паслядоўнасцей яго палітычнай і навуковай дзейнасці.

Усевалад Ігнатоўскі нарадзіўся ў 1881 г. у Такарах Гродзенскай губерні. Сёння частка гэтай вёскі знаходзіцца ля мяжы, якая раздзяляе Польшчу і Беларусь. Усевалад быў сынам вясковага настаўніка Макара Ігнатоўскага. Яго бацька пакінуў, аднак, сваю працу і ад 1899 г. стаў святаром. Да царкоўнай службы рыхтаваўся таксама Усевалад, які вучыўся ў Віленскай і Магілёўскай духоўных семінарыях. Яго біографія пачыналася вельмі класічна. Беларускі інтэлігент ставаў тады найчасцей настаўнікам у вясковай школе, святаром або гмінным чыноўнікам.

У 1902 г. малады Ігнатоўскі вырашыў працягваць навуку ў Пецярбург-

скім гісторычна-філалагічным інстытуце. Сталіца Расійскай Імперыі, а асабліва яе вышэйшая навучальная ўстановы быў тады цэнтрам сацыялістычнага сектанцтва. Эліта расійскай моладзі траціла там пачуццё парадку, на якім было пабудавана грамадства і палітычная сістэма Імперыі. Новае асяроддзе вучыла таксама дэструктыўнага светапогляду. Ігнатоўскі, калі бы стаў святаром, пэўна служыў бы цару і вялікай Расіі. У Пецярбургу навучылі яго пагарджаць адным і другім. У 1904 г. стаў ён членам Расійскай партыі сацыяліст-рэвалюцынераў, якая была самай радыкальнай арганізацыяй, адкідаючай існуючы парадак. За ўдзел у студэнцкім страйку ў 1905 г. быў ён скрэслены са спіска слухачоў інстытута. Да вывучэння гісторыі Усевалад Ігнатоўскі вяртаўся яшчэ некалькі разоў. Закончыў Юр'еўскі ўніверсітэт, дзе апрача гісторыі набыў права выкладаць рускую мову і гісторыю літаратуры.

У 1912 г. пачаў працаваць настаўнікам гімназіі ў Вільні. Гэты горад быў тады цэнтрам беларускага адраджэнскага руху. У Пецярбургу Ігнатоўскі стаў сацыялістам, у Вільні — беларускім дзеячам. Пачаў вывучаць гісторыю свае роднае Гродзеншчыны, а вынікі прац друкаваў у мінскім часопісе „Рунь”. З 1914 г. пачаў працаваць выкладчыкам гісторыі Мінскага інстытута. Педагагічная і даследчыцкая праца сталі яго стыхіяй.

Вайна разбурила гэты ўжо даволі ўпірадкованы свет Ігнатоўскага. Мінскі інстытут быў пераведзены ў Яраславу. Чарговыя гады вайны і рост рэвалюцыйных настроў у Расіі заахвачвалі настаўнікаў і студэнтаў з Беларусі да палітычнай актыўнасці. Вясной 1917 г. Ігнатоўскі ўзначаліў арганізацыю Маладая Беларусь, якая апрача сацыялізму хацела яшчэ дасягнуць нацыянальнага адраджэння беларусаў. Пару месяцаў пасля быў абраны яшчэ

дырэктарам Інстытута. Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі Ігнатоўскі, як і большасць прафыўнікоў у Расіі беларускіх інтэлектуалаў, прыняў вельмі станоўча. Вясной 1918 г. Інстытут, якім ён кіраваў, быў пераведзены ў Мінск. Наступала эпоха, якая ад інтэлігенцыі патрабавала рашучага выбару: выказацца за сацыялізм або за сваю дзяржаўнасць. Няшчасцем беларускай інтэлігенцыі было тое, што прафавала яна спалучыць гэтыя дзве рэчы. Сацыялістычны лозунгі найбольш відавочныя быў на сцягах расійскіх бальшавікоў, якія, аднак, адмаялі народам Імперыі права на самавызначэнне. З пункту гледжання вялікай часткі беларускай інтэлігенцыі змаганне за сваю дзяржаву абазначала змаганне з самымі выдатнымі носьбітамі сацыялізму. Таму найбольш успрымальнай формай палітычнай арганізацыі беларусаў бачылі яны сваю дзяржаўнасць, якая заставалася б у сувязі з бальшавіцкай Расіяй.

Выбар такої арыентацыі аблегчыла Ігнатоўскаму польская панаванне ад восені 1919 г. Вымушаны быў ён тады пакінуць навуку, затым заняўся арганізацыяй камуністычнага антыпольскага падполля. Ігнатоўскі быў ідэалістам і камунізм успрымаў як найлепшы сродак для вырашэння нацыянальных і сацыяльных праблем беларусаў. БССР стала яго ідэйнай айчынай. Быў стваральнікам яе палітычнай, эканамічнай і культурнай структур. Москва ў дваццатых гадах дазволіла мясцовым камуністам працаваць у карысць сваіх нароў. Дзяячы такім дзеячам як Ігнатоўскі Савецкая Беларусь хутка пераўтваралася ў нацыянальную дзяржаву. Як камісар (министр) асветы ва ўрадзе БССР стварыў поўную сістэму адукацыі на беларускай мове. У 1921 годзе заснаваў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і стаў адначасова яго прафесарам. Гэтая ўстанова рыхтавала кадры дзеля патрэб беларускай рэспублікі. Амаль усе предметы выкладаліся тады на беларускай мове. Калі ў 1926 г. Мінск наведаў былы прэм'ер-міністр беларускага эміграцыйнага ўрада Вацлаў Лан-

стоўскі, быў ён ашаломлены тэмпамі беларусізацыі ў рэспубліцы. Вырашыў тады астасца ў Беларусі і ўключыцца ў гэты працэс пераўтварэння.

Беларусь, аднак, не была незалежнай краінай, а беларускія камуністы — яе гаспадарамі. БССР з'яўлялася часткай савецкай імперыі. Калі ў Москве вырашылі, што настай канец эксперыменту з беларусізацыяй і час вяртасца на шлях русіфікацыі, такія дзеячы як Ігнатоўскі сталі называцца ворагамі народа. Ігнатоўскі, дарэчы, быў выдатным кандыдатам да такога звання. Сын святара, адукаваны ў царскіх універсітэтах, арганізатор беларускай адукацыйнай сістэмы быў ідэальным уважленнем варожага элементу. Цэнтральны камітэт Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі абвінавачаў яго ў адданасці буржуазна-кулацкай і нацыянал-дэмакратычнай ідэі.

На пачатку 1931 г. уся беларуская інтэлігенцыя была паставлена перад партыйнымі судамі, якія найчасцей узначальвалі прысланыя Москвой камуністы. Ігнатоўскаму забралі ўсё, у што верыў і за што ўсё жыццё змагаўся. Сацыялізм ці камунізм — гэтыя словаў нічога не абазначалі, служылі дыктатуры і імперыялізму. Верна ў адраджэнне беларускасці ва ўмовах камуністычнай расійскай сістэмы аказалася ілюзорнай. Не існавала ніякая пралетарская салідарнасць, а ўлада ў Беларусі па волі Масквы апынулася ў руках людзей маральна поўнасцю знішчаных. Сістэма, якую, дарэчы, сам ствараў, стала механізмам знішчающим яе будаўнічых. У свеце, у якім ён апынуўся, не было для яго месца. Жыць у ім можна было далучыўшыся толькі да лагера апрычнікаў, ці чакаючы змілавання катаваў. Ігнатоўскі вырашыў не дазволіць на прыніжэнне і здзек над сваёй асобай. Яго шляхам прафаваў пайсці Янка Купала. Большасць стваральнікаў Савецкай Беларусі загінула ў бальшавіцкіх турмах у 1937-1939 гадах.

Лёс Усевалада Ігнатоўскага сведчыць аб tym, што ніякай ідэі нацыянальнага будаўніцтва немагчыма реалізаваць ва ўмовах падпарадкованасці чужым цэнтрам улады. Прыклад сучаснай Беларусі толькі пацвярджае гэты прынцып.

Яўген Мірановіч

Каму трэба задумача?

У сёлетнім 5 нумары „Інфармацыйнага бюлётні”, які выдаецца аддзяленнем „Салідарнасці” ў Бельску-Падляскім, у артыкуле „Павет контра горад” можна прачытаць, што атрымаўшы на апошніх выбарах перамогу Бельская камітэція — у горадзе і АВС-Самаўрадаўня правыя „Еднасць” — у павеце не могуць дасягнуць паразумення ў агульных спраўах, якія датычыцца горада і павета. Прыйгодаю, што правячая горадам камітэція мае ў сваім складзе прадстаўнікоў беларускіх арганізацый і сацыял-дэмакратоў, а паветам кіруюць правыя салідарнікі. У якасці прыкладу прыводзіцца ініцыятыва павета мадэрнізаціяў у горадзе вуліцы Яна Паўла II, да якой гарадскія ўлады не праявілі цікаўасці. У згаданым артыкуле пішацца наступнае: „Калі ў будучым так мае выглядаць супрацоўніцтва дзвюх чужых сабе груповак на дзвюх розных самаўрадавых узроўнях, то на гэтым стражці жыхар, значыць, патэнцыяльны будучы выбаршчык. Шаноўныя ўлады і самаўрадавыя радныя, падумайце: ці гэта самае найлепшае, што можаць прапанаваць сваім жыхарам?” Сапраўды трэба задумача! Толькі каму?

31 студзеня г.г. адбылася XIX сесія Рады Бельскага павета, на якой, у выніку рашэння ў беластоцкага ваяводы і Галоўнага адміністрацыйнага суда,

пайторна выбіраліся пастаянныя камісіі Рады. Справа датычыла двух „бесправоўных” радных, беларусаў па нацыянальнасці, якіх падчас першых выбараў правыя депутаты не дапусцілі да працы ў камісіях. На жаль, і гэтым разам пайторыўся раней адпрацаваны сцэнарый, толькі з той розніцай, што ўжо галасаванні праводзіліся яўна. Апальныя радныя (хаця адзін з іх наўбранаў найбольшую колькасць галасоў на выбарах) надалей не з'яўляюцца членамі ніводнай камісіі Рады павета, бо не атрымалі неабходнай большасці галасоў. А ў Радзе салідарнікі маюць абсалютную перавагу — 18 галасоў, астатнія — 12.

Неафіцыйна гаворыцца, што праз нейкі час правая камітэція, якая цяпер кіруе Бельскім паветам, усё-такі створыць шанс абодвум радным стаць членамі камісіі. Пакуль што непрыхільнае стаўленне правых да іх — кара за выказванне аднаго з апальных абранинікамі па тэлебачанні.

Час бяжыць няўмольна, і ён менавіта прынясе канец пайтамоцтваў цяперашніх радных. Патэнцыяльныя выбаршчыкі прыглядаюцца ўсяму гэтуму і на будучых выбарах выкажуцца, дадуць сваю ацэнку. Пакуль што процістаянне працягваецца, а ад гэтага трачыць усе!

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Справа пабудовы помніка, памардаваным у 1946 г. аддзелам PAS NZW пад камандай Рамуальда Райса, псеўданім „Буры”, вазакам на Бельскім ваенным могільніку быццам кранулася з месца. 14 студзеня г.г. Галоўны адміністрацыйны суд адмоўнае рашэнне міністра ўнутраных спраў прызнай несапраўдным, ды загадаў нанава разглянуць праект пабудовы помніка.

— Раешнне суда для нас часткова камісіяна, — кажа Юзаф Антанюк з Грамадскага камітэта пабудовы. — Карыснае, бо закон ад 1933 года пра ваенныя магілі і могільнікі не патрабуе дэталёва паясніць абставіны, звязаныя з ушанаваннем месца паховін.

— Суд, згодна з думкай Грамадскага камітэта, даказаў, што раешніне на конт памніка набылі нацта негатыўны накірунак, — дадае Антанюк.

Зараз, пасля двухгадовага закалоту вакол памніка, справа вяртаецца зноў у пачатковую стадью.

Прыгадайма, загад спыніць пабудову памніка ставіць у 1998 г. беластоцкі ваявода Крыстына Лукашук. Спасылаецца яна на пазіцыю сакратара Рады аховы памяці і пакуты, Анджэя Пжэвозніка, які сцвярджае, што выгляд памніка і надпісы на ім не адлюстроўваюць канкрэтнага здарэння. Замест кургана

прапануеца надмагільная пліта (ляжачая), і адрачэнне ад надпісу „памардаваны ўзброеным падполлем”. Загад прыходзіць на два тыдні да завяршэння будовы памніка.

Грамадскі камітэт з гэтым не згаджаецца. Пасля некарыснага для сябе раешніне ваяводы адклікаецца да міністра ўнутраных спраў. Раешнне беластоцкага ваяводы называе палітычным. Аднак і міністр унутраных спраў не дае дазволу на пабудову памніка.

— Камітэт, нягледзячы на нанесеныя маральныя і матэрыяльныя ўрон, будзе і надалей змагацца за ўшанаванне памяці родных. Ёсьць надзея, што ўлады ў канцы канцы апамятаюцца, — кажа Ю. Антанюк.

Канчатковое раешненне ў гэтым спраўе мае выдаць стараста Бельскага павета, які ў мінулым актыўна супрацьдзейнічаў ініцыятыве камітэта. (гак)

Павято-гарадскі агляд

Беларуская песня на Беласточыне, нягледзячы на ўсякага роду цяжкасці, жыве і развіваецца, прышываючы да сябе ўсё больш і больш самадзейнікам. А гэта дзякуючы адданасці ёй мастацкіх кіраўнікоў: Сцяпана Копы, Віктара Маланчыка, Алы Дубец, Янкі Бурноса, Юркі Астапчук, Любы Гаўрылюк, Ніны Аўгустыновіч і іншых. Так большемнш сказаў старшыня ГП БГКТ, пасол Сейма РП Ян Сычэўскі, які 5 лютага г.г. адкрываў раённыя адборы на VII фестываль і вітаў беластоцкую публіку ў перапоўненай зале ГП БГКТ, у тым ліку і дастойных гасцей: консула Ігара Сякрету з жонкай Наталляй, ваяводскіх і гарадскіх радных і дзеячаў БГКТ. Затым вядучая адборачны канцэрт Ева Ласкевіч запрашала на сцэну выкананіць, якіх было 23 адзінкі. Заспявалі яны па дзве песні і ўсе закваліфіковаліся на цэнтральны агляд VII фестывалю. З Беластока выступілі 4 калектывы: „Крыніца”, „Каласкі”, „Капры” і „Ас”. Кожны па-свойму цікавы. Дабіліся высокага мастацкага ўзроўню і вясковыя калектывы — „Хлопцы-рыбалоўцы”

„Каласкі” з Беластока.

культуры ў Гарадку, кіруе хорам „Асені ліст”, арганізуваў маладзёжны вакальна-інструментальны калектыв, які таксама паспяхова выступіў на адборах. На асобную ўвагу заслугоўвае Ірэна Паўлючук. Яна ўпершыню выступіла як салістка з песнямі, якія краналі людзей за сэрца, (напрыклад: „А гар

хор. На асобную ўвагу заслугоўвае Ірэна Паўлючук. Яна ўпершыню выступіла як салістка з песнямі, якія краналі людзей за сэрца, (напрыклад: „А гар

Ала Дубец з сынам Давідам.

з Рыбалаў, „Журавінкі” з Агароднічакай і „Рэчанька” з Козлікаў. „Расспяваны Гарадок” пад мастацкім кіраўніцтвам Сцяпана Копы даўно стаўся славіным на Беласточыне, яго заслугі аграмадныя. А цяпер у Гарадку яшчэ больш спявашаюць, бо там разгортае культурна-асветную дзейнасць мастацкі кіраўнік гурту „Прымакі” Юрка Астапчук. Але гэта не ўсё. Ён, як дырэктар Асяродка

рачным канцэрце з песняй „Александрына”. Юрка Астапчук — дасканалы саліст — падрыхтаваў да ўдзелу ў фестывалі Ларысу Абрамовіч, якая выконава-ла чыста фольклорныя песні, прадучы кудзелю на сцэне.

Члены харавога калектыву БГКТ з Беластока вылучылі 7 выступаючых адзінак: 3 салісты, дуэт, жаночую і мужчынскую групы, выступіў таксама сам

Ірэна Паўлючук упершыню выступіла як салістка.

з гарой не зыходзяцца // А бяды з бядой удваём водзяцца”).

Неабходна ўспомніць таксама першую спяваную на БГКТоўскай сцэне гуртом „Казанова” песню „Беларуская дудка” на слова Ф. Багушэвіча.

Працягваўся агляд больш за 3 гадзіны. І пасля заканчэння конкурсных выступленняў са сцэны гучэлі песні да часу, пакуль журы не ацаніла паасонных

адзінкі. Журы, на чале з прафесарам музыкі Ежы Сырудкоўскім, прызнала наступныя месцы самадзейнікам:

З аўтэнтычнага фольклору — сола: два першыя месцы — Ларысе Абрамовіч з Гарадка і Любі Гаўрылюк з Козлікаў і II месца „Журавінкам” з Агароднічакай.

Фольклорная апрацаваная песня — сола: I месца Марыі Врублеўскай з „Расспяванага Гарадка”, II месца Ірэне Паўлючук з Беластока і III месца Галіне Карбоўскай з Беластока. У дуэтах — I месца здабылі Любі Гаўрылюк і Уладзімір Іванюк.

З вакальных калектываў 2 першыя месцы былі прызнаны жаночай групе хору БГКТ з Беластока „Крыніца” і „Расспяванаму Гарадку”; II месца мужчынскай групе хору „Крыніца” і „Хлопцам-рыбалоўцам” з Рыбалаў. А вакальна-інструментальны маладзёжны калектыв з Гарадка атрымаў I месца. Хор „Крыніца” выспеваў I месца, а III месца — хор „Асені ліст” з Гарадка.

Сучасная песня: I месца здабыла салістка Ала Дубец; у катэгорыі дуэтаў I месца атрымалі Ала Дубец з сынам Давідам, II месца атрымалі Крыстына Місюкевіч і Магдаліна Семяняка.

Канікулы ў белліцэі

У час зімовых канікулаў у Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы сустрэліся ліцэісты і гімназісты. Для іх былі арганізаваны спецыяльныя заняткі па адгукацыйнай праграме процідзялення розным залежнасцям. Дабіліся яны дзякуючы фінансавай дапамозе гарадскога бюджету.

На занятках, якія вялі настаўніцы белліцэі Аліна Пліс і Ірэна Гэрман вучні знаёміліся з эмоцыямі і адчуваннямі сваіх аднагодкаў, а таксама вучыліся наладжаваць суадносіны ў групе. Падчас гульняў будавалі ўласную сістэму каштоўнасцяў. Моладзь знаёмілася з рознымі ўмовамі, якія спрыяюць распаўсюджванню паталагічных залежнасцяў. Вучні атрымалі таксама інфармацыю аб асабах, якія могуць дапамагчы справіцца з жыццёвымі цяжкасцямі.

Ліцэісты і гімназісты працавалі таксама з камп'ютарамі. Карыстаючыся

праграмай „МІРЦ” спалучаліся па Інтэрнecце з субяседнікамі ў Польшчы, а пазнаёміўшыся бліжэй, абменьваліся інфармацыяй. Старэйшыя вучні шукалі ў Інтэрнecце цікавых вестак і любімай музыке, а малодшыя — проста гулялі. Настаўнік інфарматыкі Славамір Чыквін адзначыў, што ўсе камп'ютэры ўвесь час былі заняты. Было і так, што перад маніторам сядзелі па дзве або і тры асобы.

Моладзі, аднак, найбольш падабалалася займацца ў спартыўнай зале, дзе заняткі вяліся ў залежнасці ад узросту вучняў і характару гульняў. Прысутнасць у час гульняў была неабязвязковай, таму некаторыя ліцэісты і гімназісты прыходзілі толькі на выбраныя спаборніцтвы. У час канікулаў арганізоўваліся валейбольны турнір тузоў, у якім вучні змагаліся ў дзвюхасобовых камандах. Пераможцамі сярод дзяўчакаў сталі Ілона Карпюк і Анна Краснаполь-

Ліцэісты і гімназісты са сваімі настаўніцамі Алінай Пліс і Ірэнай Гэрман.

ская, а ў групе хлопцаў — Хрыстафор Аўсянюк і Марк Мароз. Моладзь іграла яшчэ ў баскетбол і настольны тэніс, а апекаваліся імі школьнія настаўнікі

У вакальнай катэгорыі I месца здабыла „Каласкі” з Беластока, а ў катэгорыі вакальна-інструментальнай — I месца атрымаў гурт „Казанова”, II месца гурт „Ас” і III месца гурт „Капры”.

За дасканалы дэбют гарадоцкіх калектываў — „Асенняга ліста” і маладзёжнага гурту — узнагароджаны быў таксама Юрка Астапчук.

Тэкст і фота Міхася Хмялеўскага

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Удзельнікі школьнага дэкламатарскага конкурсу з бацькамі і настаўнікамі.

Дэкламатарскі конкурс у Нарве

За трыццаць удзельнікаў, вучняў ПШ і гімназіі ў Нарве ўдзельнічала ў школьнім дэкламатарскім конкурсе „Роднае слова”. Мерапрыемства адбылося 8 лютага г.г. Большасць дэкламатараў не забаве зноў выступіць са сваімі творамі на гмінным дэкламатарскім конкурсе. Пераможцаў чакае чарговы этап — раённы конкурс.

Яго лаўрэаты стануць удзельнікамі цэнтральнага агляду.

Зоркі агляду

Журы ў саставе Ала Сяткоўская (старшыня), Ніна Абрамюк і ніжэй падпісаная назначылі спецыяльную ўзнагароду — Гран-пры:

— Іаанне Купай, вуч. I кл. ПШ,
— Але Міранчук, вуч. III кл. ПШ,
— Ані Іванюк, вуч. V кл. ПШ,
— Паўліне Пашко, вуч. I кл. гімназії,

— Наталлі Кос, вуч. I кл. гімназії.

Лаўрэаткі вылучыліся ўнушальнай інтэрпрэтацыяй падабраных тэкстаў, добрай дыкцыяй, тэатральнасцю. Паўліна Пашко, дэкламатарка-лаўрэатка многіх аглядаў, непаўторна пераказала апавяданне Міколы Гайдука „Валасок”. Было на- ват уражанне, быццам твор пераказваў сам аўтар апавядання, вядомы пры жыцці як выдатны красамоўца.

Ані Іванюк, бліскучы тэатральны талент, таксама другі год запар выступіла з творам Міколы Гайдука. Гэтым разам Ані прадэкламавала быццу „Гандляр і чорт”. Выступленне Ані такса- ма надзвычай моцна ад-

люстравала сакавітасць і складнасць прозы Гайдука. У час выступлення адчувалася індывідуальнасць дэкламатаркі.

У сваю чаргу непаўторна выступіла Наталля Кос. Яна, быццам паўнакроўная акцёрка, прыцягнула ўвагу публікі жывым і каляровым пераказам тэксту Валянціна Лукшы „Кот і верабей”.

Лаўрэаты конкурсу

У час працы камісіі ў зале адчу- валася нервовая атмасфера спа-

борніцтва. Дэкламатары, якія ў гэты дзень вылучаліся элегантнасцю, з хваляваннем чакалі вынікаў.

Катэгорыя вучняў 0-III класаў.

I месца:

Агнешка Анікіюк, Данель Пятрышык, Анна Порац, Юстына Асінюк, Адам Васілюк, Іаанна Зубрыцкая.

II месца:

Анна Зубрыцкая, Анна Купрыяновіч, Юліта Зубрыцкая, Эмілія Іванюк, Наталля Амельянюк, Эвеліна Келбашэўская.

III месца:

Рафал Дзікеўіч, Малгажата Харкевіч, Кацярына Гэва, Сільвія Аンドраюк, Тамаш Хадакоўскі, Лукаш Свентухоўскі, Агата Лукіненок.

Вылучэнні:

Агнешка Апольская, Паўліна Свентухоўская, Моніка Жакевіч, Іаанна Жакевіч.

Катэгорыя вучняў IV-VI класаў.

I месца:

Малгажата Кананюк

II месца:

Іаанна Стоцкая

III месца:

Агата Капейчык, Міраслава Ахрымюк, Паўліна Васілюк.

Гімназія

I месца:

Анна Каралько

(У гэтым катэгорыі выступілі толькі тры ўдзельнікі, з якіх дзве дэклама-

Лаўрэаткі: Іаанне Купай і Але Міранчук з настаўніцай Н. Абрамюк.

Казёл і страказа

Страказе каза казала:

— Я ў пучок лазу вязала,
павязу лазу казлу,
каб не лазіў у лазу.

Васіль Жуковіч

таркі заваявалі спецыяльныя ўзнагароды).

Віктар Швед — любімы паэт дзяцей

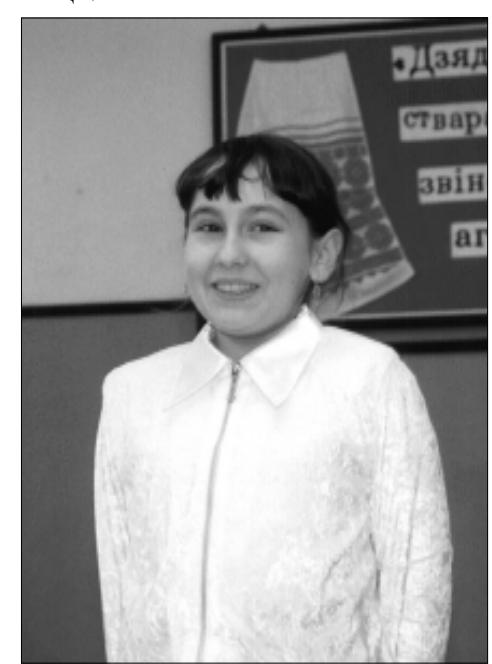
Сярод дэкламатараў самую вялікую групу складалі першакласнікі і вучні нулявога класа. Пачаткоўцы саставілі больш за палову ўдзельнікаў (8 дашкольнікаў і 11 першакласнікаў).

— Тут апрача настаўніка працева- лі таксама бацькі, — адзначыла арганізаторка конкурсу Ніна Абрамюк.

У Комплексе школ у Нарве ўжо з першага класа вядзеца навучанне роднай мовы. Зараз гэты прадмет вывучае за дзвесце школьнікаў Пачатковай школы і гімназіі.

Калі ідзе пра сёлетні рэпертуар дэкламатараў — сярод наймалодшых — пераважную колькасць складалі вершы Віктора Шведа. Сярод аўтараў былі таксама Алесь Якімо- віч, Іван Сіняўскі, Валянцін Лукша і Пётр Рунец.

— У падборцы вершай і прозы вырашальнае слова мелі самі дэкламатары, — адзначыла спадарыня Абрамюк. — Настаўнік дапамагаў знайсці творы і акуратна іх разви- чыць.

Ані Іванюк.

Выступіць чарговы раз

Усе конкурснікі мараць прыступіць да чарговага этапу „Роднага слова”. Ужо само ўдзельніцтва прыносіць, апрача нерваў і трывогі, многа задавальнення. Ну і пропуск у тайны беларускай літаратуры, яе своеасаблівую прыгажосць.

Таму варта настаўнікам і бацькам сачыць за падрыхтоўкай і выступленнем маладых энтузіястаў родна- га слова. Як у Нарве — разам з вы- ступаючымі былі многія бацькі, ды- рабтар Комплекса школ Аліна Асташэўская і войт гміны Якуб Садоўскі. Шкада толькі, што не прыйшлі аднагодкі і класныя сябры ўдзельнікаў. Цікава было б запра- сіць таксама і тых, якія не ходзяць на беларускую мову.

Ганна Кандрацюк
Фота аўтара

Рэдакцыя „Мілена”: (злева) Гося Нічыпарук, Беата Парфянюк, Бася Трафімюк, Аня Садоўская.

„Н.Р.М.” ці „Прымакі”

Які найлепшы рок-гурт у Беларусі? Вядома, „Незалежная Рэспубліка Мроя”. Іх музыку і слова песень нельга параўнаць з іншымі. Непаўторную атмасферу ствараюць супербубнар Алег Дземідовіч, даўгавалосы Юрась Ляўкоў, спонтанны Піт Паўлаў і бесканкурэнтны Лявон Вольскі. Пра ўсё гэта можна было даведацца ў час панядзелковай вечарыны на XVIII Сустрэчах „Зоркі”.

Калі я даведаўся, што наш госьць Мікола Ваўранюк (супрацоўнік беластоцкага тэлебачання) прывёз з сабою касету з запісам канцэрта „Н.Р.М.” з „Басовішча”, я не мог дачакацца пачатку. З трывогай углядаўся ў выключаны экран тэлевізара. Аж 5 хвілін трывала пераві-

ванне касеты. Пасля быў яшчэ ўступ... Ну, і ўрэшце канцэрт! „Н.Р.М.” пачаў з новых гітаў: „Паветраны шар” і „Песні пра кахранне”. Заслухаўшыся ў музыку, я нават не бачыў, што дзеецца ў зале. Сябры таксама былі прысутны толькі целам. Яны амаль танцавалі седзячы. Пасля апошніх песені (старой, але чадовай „На вуліцы маёй”) я не мог дайсі да сябе. Разглянуўся ў адзін бок, у другі. Але, што гэта? Апрача мяне ў зале сядзелі толькі дзве, можа тры асобы! Чаму так? А калі задумаўся, тады і здагадаўся: у наступным годзе я прапаную паказаць канцэрт „Прымакоў”!

Тамаш СУЛІМА
„Без загалоўка”

Адзінокая калядоўшчыца

— Добры дзень, Бася!
— Добры дзень.
— Я чула, што ты заняла I месца ў Аглядзе калядак і спявала адна. Скажы, ці цяжка было співаць самой калядкі?
— Мне было спачатку вельмі цяжка співаць, я трэмавалася, але потым было лепш.

— Як думаеш — ці ты заняла I месца таму, што співала сола?
— Я думаю, што гэта мела вялікі ўплыў на ацэнку журы.
— Ці будзеш далей браць удзел у такіх аглядах?
— Думаю, што буду.

Інтэрв'ю ўзяла Міра ЗАБРОЦКАЯ
„Без загалоўка”

Польска-беларуская крыжаванка № 7

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклеенымі контрольнымі талонамі) дашліце на працягу трох тыдняў у „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

				Ryk		Dom		Plakat	
						Karat			
Zdjęcie								Koza	
Bok									
Czoło									
Iwa									

Адказ на крыжаванку № 3: Шчасце, гад, міг, мыса, ода, мак. Шчыты, час, Адам, цмок, гак.

Узнагароды, аўтаручкі, выйграі: Агата Капейчык з Нарвы, Малгажата Карнілюк з Хітрай, Моніка Калішук з Новага Беразова, Наталля Герасімюк з Махната, Наталля Ялоза са Старога Беразова. Віншуем!

Запытай Мішку

Дарагі Міхаська!

У мяне праблема. Апошнім часам лупяцца мне вусны. Як мне з гэтым справіцца? Дапамажы мне, дара-жэнкі, прашу цябе.

Н. Ш.

Дарагая Н. Ш.!

Вельмі зацікавіла мяне твая праблема. Нямнога людзей звяртаецца да мяне з такім інтэлігентнымі пытаннямі. Паводле мяне, ты павінна зрабіць аперацию, каб вусны выглядалі як у П. Андерсан. Ёй ніколі не лупіцца скурка на вуснах.

Міхась!

У мяне вялікая праблема. У мяне аранжавая скура. Я спрабавала ўжо ўсяго (крэмы, пенкі і г.д.). Што мне цяпер рабіць? Дапамажы, Міхась!

Паводле мяне ты павінна звярнуцца з гэтай праблемай да псіхолага, таму што аранжавая скура з'яўляецца часамі толькі выдумкаю ідэёта.

Дарагі Мішке!

Для мяне амаль паўгода падабаецца мая сяброўка з паралельнага класа. На жаль, яна не звяртае на мяне ўвагі. На мой погляд, я падабаюся многім дзяўчатам. Мне здаецца, што прычынай яе абыякавасці тое, што, па-першае, мае атракцыёны на яе не дзейнічаюць, а па-другое — я пры ёй раблюся дурнем. Парай, калі ласка, што рабіць.

Каб звярнуць на сябе яе ўвагу ты павінен:

— пафарбаваць валасы на зялёны колер,
— хадзіць у „вопратцы” Адама,
— у яе прысутнасці крычаць, крычаць і яшчэ раз крычаць.

Калі ўжо гляне на цябе, раю ўхапіць яе за валасы і пацягнуць у сваю пячору.

Каханы Мішке!

Гэта я — Твая кахраная. Памажы! Я ўжо ад трох дзён не маю ніякага контакту з людзьмі і светам.

Міхась Сцепанюк.

Тры дні таму я наведала салон прыгажосці. Калі я адноўленая вярталася дамоў, падумала, што не буду таміць сваіх цудоўных ножак і ўвайшла ў ліфт. Паміж 4 а 5 паверхам ліфт спыніўся. Не магу ніяк выкарасацца. Ніхто не хоча мне дапамагчы — толькі ў Табе надзея. Ратуй!

Твая мышка

Раю табе не пераймацца гэтым. Ты павінна думаць, як перажыць, таму што ліфт у тваім блёку сарваўся ўжо 12 разоў.

Дарагі Мішке!

У мяне вялікая праблема. Ад пэўнага часу заўважыў я, што началі мне падабацца хлопцы. Нават хацеў з адным з іх дамовіцца на сустрэчу. Мішке, скажы, што са мною дзеецца?!

Г.Р.А.Б. з-пад Плесак

Дарагі!

Вельмі спадабалася мне тваё пісьмо. Думаю, што нічога дзіўнага ў гэтым няма. Ага, можам пра гэту праблему пагаварыць у суботу вечарам. Пазвані.

„Сустрачанка”

Пракляла чырвоныя ружы

Сустрэліся на эккурсіі. У першы момант не звярнула на яго ўвагі. Разам са сваімі двумя сябрамі стваралі адборную кампанію. Ён быў знёмым сяброў, але з ім не хадзіў. Не хацеў перашкаджаць. Яна пашкадавала яго, началі размаўляць і тады зразумелі, што ім трэба пазнаёміцца бліжэй. Супольныя шпацыры вечарамі спрыялі лепшаму знаёмству.

Час эксперыменту набліжайся да канца. Ім было вельмі сумна расставацца, але хто ведае, можа так было бы лепш...

Ён пазвані і папрасіў яе на свой канцэрт. Сустрэліся. На жаль, яго бацька быў важнай асобай і простая

дзяўчына яму не спадабалася. Маладыя аднак не зважалі на тое. Разам хадзілі па горадзе і смяяліся. Хутка меў пачацца канцэрт. Калі дзяўчына чакала ў зале, ён пайшоў па чырвоныя ружы, якія яна вельмі любіла. Чакала доўга-доўга. Задоўга. Ён не прыйходзіў. Пасля пачула крык і амаль не ўпала. Гэта па ім гласілі. Машына ўдарыла яго. Каля яго, на вуліцы, ляжалі чырвоныя кветкі. Яна плакала.

Пракляла сябе, чырвоныя кветкі і сваё няшчаснае кахранне.

А. С.
„Мілена”

„Ой” — XVIII С „3”

Сустрэчы „Зоркі” чарговы ўжо раз адбыліся ў Старыне. Гэтым разам моладзь праўбывала там 23-30 студзеня г.г. У варштатах удзельнічала больш за 30 асоб з цэлай Беласточчыны. Тэмай Сустрэч было стварэнне артыкулай трyma рэдак-

цыямі, у якіх працавала каля 10 асоб. Апрача гэтага удзельнікі наладзілі кабарэ пад загалоўкам „Ой”.

Дзякуючы гэтаму „сустрачане” не толькі дасканалілі сваё пісанне, але таксама добра гулялі.

Мішке

Блакітная рэспубліка

Замак у Любчы.

17. Рамантычны подых Навагрудчыны

У мястечка Любчу, што ў 26-ці кілометрах ад Навагрудка, пападаем адварчоркам. Пасля кароткай экспкурсіі па сонным і абязлюднелым цэнтры, распытваем пра замак. Дарогу паказваюць нам пастухі з мясцовага калгаса, які ўсё шырынёй цэнтральнай вуліцы Савецкай, заганялі з папасу кароў.

Замак у Любчы знаходзіцца на высокім беразе Нёмана. Пабудаваны ён у канцы XVI стагоддзя Радзівіламі, у плане прамавугольніка, першапачатковая з чатырма вежамі і гаспадарчымі памяшканнямі. На сённяшні дзень захаваліся дзве вежы, падвалы і фрагмент палаца, узведзены ў другой палове XIX стагоддзя. Зараз у палацы пражывае шэсць сем'ёр, у большасці перасяленцы з навакольных вёсак.

Апынуўшыся за брамай-вежай замка, помніка рэспубліканскага значэння, мы мелі ўражанне, быццам уварваліся ў прыватнае жыщё мірных жыхароў Беларусі. На дзядзінцы прывіталі нас свойскія карціны — развесаная пасля сціркі вірапакта ды пасцель і брэх сабакі. Неўзабаве сустрэлі нас таксама жыхары замка, гаваркія мужчыны сярэдняга ўзросту.

— Мы бальшавіцкай нацыянальнасці, — паведаміў нам адзін з іх і сам пачаў расхвальваць Расію.

— Расія нам дарма газ дае, ад імпе-

рыялістай бароніц! А вы што ў той Польшчы маеце? Каб не Расія, — па сённяшні дзень рабамі ў немца служылі б.

На шчасце нашы субяседнікі хутка нацешыліся палітыкай. Адзін сярод іх мігам перакінуўся ў замкавага рыцара ды прапанаваў рамантычную „прогулку по берегу Нёмана”.

* * *

— Адкуль вы так добра беларускую мову ведаеце? — здзіўляецца Таіса Сазановіч.

Мая субяседніца таксама жыхарка замка. З гонарам расказвае пра сваё месца.

— Тут у нас вялікія мерапрыемствы адбываліся. Яшчэ трох гады назад у Любчы святавалі Дзень пісьменнасці. На замкавы дзядзінец з'язджаліся пісьменнікі і мастакі з Мінска, ладзіліся тэатральныя пастаноўкі.

Свята пісьменнасці сыходзілася з Днём незалежнасці.

— А пазней нам сказали, што гэта фашыстоўскае свята і прапалі Дні пісьменнасці.

Любча ўжо ў XVII стагоддзі мела сваю друкарню. У мястечку, якое ў 1590 годзе атрымала магдэбургскія права, дзейнічаў, пад патранатам літоўскага краічага Яна Кішкі, арыянскі збор. Пасля, калі Любча стала ўласнасцю Радзівілаў, арыянскую супольнасць ператварылі ў кальвінскі збор. Згодна з духам рэфармацыі крітыкаваліся ка-

таліцкія выданні. Зараз у мясціне дзейнічаюць царква і баптысцкі збор.

— А гэта наш вучэбны камбінат, — паказвае на будынак у стылі „сацыялістычнага неакласіцызму” Таіса Сазановіч.

Вучэбны камбінат найхутчай можна парунаць з польскімі майстэрнямі прафесійных школ. Пабудова ўзведзена на фундаментах палаца ў 1947-1949 гг. Як матэрыял паслужылі акалельныя сцены замкавага палаца князёў Гагенлоэ. У жылым, занядбаным фрагменце палаца, ваконныя рамы размаляваны блакітнай фарбай.

* * *

Нягледзячы на познью пару, наведваем яшчэ і Шчорсы. Спадарожнічае нам усход месяца. Месяц у поўні, пакуль не ўзняўся з-за малінічных узгоркаў на неба, нагадваў крывавы шар. У ягоным свяtle абыходзім палацавыя стайні Храптовічаў. Акалельныя, апаганенныя руіны будынкаў ледзь прыкметныя з-за буйных лапухоў і чарнобыля. Зараз помнікамі мінушчыны „апякуеща” мясцовы калгас.

У Шчорсах, сямейнай рэзідэнцыі Храптовічаў, знаходзіцца інтэлектуальны цэнтр Навагрудчыны. Палацавы ансамбль паводле праекта Джазэп Сака, пры ўдзельніцтве Карла Спампані і Якуба Габрыэла складае вытанчаны помнік архітэктуры барока і класіцызму. У Шчорсах гасціваў кароль Станіслаў Аўгуст Панятоўскі са сваім дваром. Частым наведальнікам быў тут Адам Міцкевіч, дзе, дарэчы, пачаў пісаць

„Гражыну”. У палацовым парку захаваўся ссохлы Дуб Міцкевіча, пад якім, паводле легенды, паэт пісаў паэму. Галоўны герой „Гражыны” Літавор названы ў гонар Яўфіма Літавора Храптовіча, аднаго з самых светлых прадстаўнікоў XVIII стагоддзя. У сваёй маёрасці правёў ён эканамічныя і грамадскія рэформы, завёў аграмадную бібліятэку, архіў, калекцыю мастацтва. Бібліятэка, што памяшчала 15 тысяч тамоў, карысталіся Ян і Андрэй Снядэцкія, Іаахім Лелевель, Уладзіслаў Сыракомля. Тут працаваў бібліятэкар Ян Чачот.

Заняпад Шчорсаў пачаўся пасля першай сусветнай вайны. Бібліятэка і калекцыя мастацтва быті перавезены ў Кіеў, Маскву, Ленінград, Кракаў. Ад шыкоўнага палаца і парку асталіся сёння фрагменты забудовы, занятыя на дзетсад мясцовым калгасам. Існуюць аднак планы адбудовы палаца і бібліятэкі. Паводле праекта ў Шчорсах будзе музей Міцкевіча.

* * *

Апошняя гадзіны вечара праводзімі таварыстве філаматак з Навагрудку. Таня Цырук і Ларыса Бухаленка расказваюць пра праект „Зялёная кароўка”, накіраваны да дзяцей і моладзі. Гаворым пра грамадскае выхаванне, пашану і талерантнасць, пра цяжкія беларускія справы. У думках і словах — падых нашае Еўропы. У Навагрудку, стаўліцы рамантызму, павеяла пазітыўізм і духам дэмакратыі.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Татцяна Цырук і Ларыса Бухаленка.

Нажом раз, сякерай — два

— Вон то до смэрті з э шпіталя нэ выйдэ — гаварылі ў Чыжах пра Міколу Г. У некаторых газетах на-
ват яго пахавалі.

Панядзелак перад Калядамі. Мароз. Коўзкай дарогай дабіваюся ў Чыжы, бо тамашняя трагедыя ўскалыхнула наваколлем.

— Я то сама нэ бачыла, — гаворыць сустрэта ля „Бара” цётка, якая прыйшла заганяць да хаты свайго падвыпішага сына. — Але, ведаеце, людзі ўсё знаюць. У мяне самой бяда. Хлопец без выпіўкі жыць не можа, — нарекае моя субяседніца.

— І яму такі канец будзе.

Дзесяць хвілін даводзіцца мне слухаць пра няшчасці і гора кабеты. Зімовай парою мясцовыя кавалеры любяць заглянуць у кілішак. Асабліва раніцай, калі вяртаюцца з малачарні. Пазней, каб падтрымак добра настроі, увесь дзень нюшаць за выпіўкай.

У памятны вечар Мікола Г. зайшоў у „Бар”. Разам з калегам, таксама ста-

рым кавалерам, выпіў віно маркі „Wino”. Пазней, у добрым настроі, рушыў дахаты.

— Людзі казалі, — працягвае свой аповед жыхарка Чыжкоў, — што знайшлі яго ля дарогі, параненага, акрываўленага. Такі Жэнік з нашай вёскі яго прыкмеціў, як з малачарні вяртаўся. Завёў яго дахаты, і сваякам наказаў, каб ратавалі.

Мая субяседніца адсылае мяне да сваякоў Міколы Г.

— Яны ўсё бачылі, то раскажуць, — паказвае дом сваякоў кабета.

На брукаваным панадворку прывітаў мяне брэх сабакі. Пацалаваўшы клямку, зноў іду на вёску. Ад дзядзькі, які на ровары таксама валок малако ў малачарні даведваюся, што сваякі ў Гайнавіцы.

— Паехалі свайго хворага даглядаць. У шпіталі Колю трymаюць. Хто ведае ці адхрастаетца хлопец?

Мой субяседнік расказвае, як цудам адратавалі параненага. — Но каб не на-

вінўся чалавек, то бядняга замёрз бы да раніцы.

Увечар, калі здарылася няшчасце, над Чыжамі расцягваўся туман. Можа таго хуткай дапамога ехала больш за гадзіну, як на экспкурсію.

— А мы на іх такія гроши валім, — плюе ад злосці дзядзька.

— За што падзерліся гэтыя кавалеры? — пытаю свайго субяседніка.

— Няхай яго халера! — хвалюеца чыжавец. — За што? З-за гарэлкі.

Пра Міколу П., віноўніка няшчасця, гавораць тут без далікатнасці.

— Ужо даўно хлопцы ўцякалі ад яго з хаты напалоханыя. Бо выпіўши, белай гарачкі даставаў. Абы чаго чапляўся. Ну, і цяпер чуць не забіў чалавека, звяруга, і па вёсцы ходзіць. Людзей палохае. Хопіць паглядзець на яго, то ўжо страшна робіцца.

Было ўжо цёмана на двары, калі Мікола Г. ішоў у сваю хату. Як самотны і нікому непатрэбны кавалер, без сямейных абавязкаў, рашыў наведаць калегу, таксама Міколу, самотнага і адзінокага. Ніхто не ведае, пра што

гаварылі кампаньёны. Вядома толькі, што госьць дастаў у галаву два разы сякерай і раз нажом па щацэ. Ніхто таксама не ведае, як Мікола Г. апынуўся ля дарогі.

З надзей, што даведаюся нечага больш пра здарэнне, кручуся ў цэнтры сяля. У канцы сустракаю гаваркага маладзёна. Хлапец ахвотна расказвае пра параненага.

— Нікому ён нічога дрэннага не зрабіў, не сказаў. Спакойны ён хлопец, прасцяцкі. І людзям, як трэба, заўсёды дапамагаў у гаспадарцы. Кожны вам гэта скажа. А за што яго той „пачаставаў” сякерай? От, навінўся пад руку таму з адпітвым мазгамі, то і дастаў.

Можа, каб і я быў на яго месцы, то і са мною такое было б.

З дрыжачым сэрцам пакідаю Чыжы. У галаве кружыцца сцэны як з крымінальнага фільма. Да Мікалая П. я свядома не зайдшу. Герой змрочнай гісторыі і далей спакойна пажывае ў Чыжах. І мяне мог бы пачаставаць сякерай або нажом. Сёння законы на гэта дазваляюць. (гіб)

Па слядах мінулага

Кнышын. Касцёл і царква ў даўніх часах.

Кнышын (працяг; пачатак у папярэднім нумары)

У дакументе *Regestrum wybierania roboru w mieście knyszyńskim r. 1577* адзначаецца, што ў выніку пажару пацярпей *pop ruski*. Згадваецца ў ім, што парох царквы св. Спаса ў Кнышыне атрымаў ад Зыгмунта Аўгуста ў 1551 г. 2 *włoki „wolne” tak jak po inszych dworach król na cerkwie boże z rozkazania po 2 włoki nadano*. У гэтай жа крыніцы згадваецца, што ў 1574 г. апрача Кнышынскага прыхода *pop ruski* меў па 2 валокі ў Багушэве і Храбалах.

Е. Хадароўскі — аўтар манографіі пра Кнышын — піша так: *1439 r. jest faktem historycznym, że cerkiew w Knyszynie i w Boguszewie sięga czasów pierwszej Unii Kościoła Wschodniego z Zachodnim od 1439 r. zawartej we Florencji, bo są nazwiska księży z cerkwi unickiej w Knyszynie*

i cerkwi w Boguszewie. Прозвішчы святароў выпісаў ён з хронікі Кнышынскай парафіі, апрацаванай кс. Казімежам Цыганкам. Трэба адзначыць, што тады, у XV стагоддзі, прыход быў праваслаўным, паколькі на Падляшишы Фларэнцкая унія не была ўведзена. Факту прысутнасці уніятаў у Кнышыне пярэчыць стараста Ян Замойскі (1574-1603), які сказаў: *Kiedy by to mogło być, abyście wszyscy byli papieżnikami, dalszym za to połowę zdrowia mojego, ażebym drugą połowę żyjąc, cieszył się z tej świętej jedności. Ale jeśli kto gwałt wam będzie czynił, dam wszystko zdrowie przym was, aby na tę niedolę patrzyć.* Са сказанаага вынікае, што ў Кнышыне уніяты з'явіліся пасля Брасцкай уніі. Вызначыць дакладную дату ўвядзення ў Кнышыне уніі нельга, але напэўна адбылося гэта ўжо ў XVII стагоддзі.

Гістарычныя крыніцы сведчаць, што ў 1574 г. царква была таксама

ў вёсцы Храбалы. Сама вёска згадваецца ў люстрацыях XVI ст., а Храбалаўская войтаўства належала тады фальварку ў Кнышыне.

Спіс падаткаплацельшчыкаў ад 1577 г. змяшчае прозвішчы жыхароў Кнышына. Большасць прозвішчай выводзіцца ад выконваных професій і мянушак, многія маюць харектэрныя беларускім прозвішчам канчаткі -ук, -ік.

Пасля смерці караля Кнышынскага стараства перададзена было Яну Замойскаму. Пазней Кнышын пераходзіць на ўласнасць сям'і Арэсці, Яна Глінскага, роду Чапскіх, у XIX ст. — Красінскіх, а ў XX ст. — Рачынскіх.

З перапісу касцельных валок ад 1664 г. вынікае, што *na Kościół stary plac № 1 na którym teraz dzwonica stoi i Crucyfiks. Kościół iest w tym mieście № 2 iest Farski kturem Ius Patronatus K. Imci należy u cerkiew unicka.* У Кнышыне ў 1664 г. *były także inne libertacje: 3 place kościelne, 2 place cerkiewne, 3 place szpitalne.*

Больш дэталяў пра кнышынскую царкву знаходзім у дакументе візітацыі ад 1773 г. У ёй сцвярджалася, што Праабражэнская царква — драўляная, крытая саломай, з полапам і знішчаным памостам. Могілкі ад вуліцы былі агароджаны бярвёнамі. Убогае было ўбранства царквы, аблачэнне — вельмі старое. Царкоўныя кнігі, напрыклад друкаваны „Трэбнік”, прызнаваліся непрыгоднымі, бо былі праваслаўнымі. Чарговыя дэканскія візітацыі 1774-1782 гг. паўтараюць вышэйпералічаныя заўвагі, а ў 1875 г. пароху даеца ўказанне, каб *sam w teologii wyuczył się, o cerkiew nową i JW Kolatora dobrodzieja do przaszali się.* У спіску пробашчаў Падляшскага дэканата ад 1788 г. значыцца, што тадыш-

нім парохам Праабражэнской царквы ў Кнышыне быў а. Рыгор Маразовіч.

У ходзе генеральнай візітацыі Беластоцкага дэканата ў 1804 г. было вырашана, што кнышынская царква неўзабаве будзе разабрана, а на яе месца будзе перанесена царква з Тапільца.

З першай захаванай візітацыі ад 1773 г. вынікае, што царква знаходзілася на колішніх вуліцы Беластоцкай, а царкоўны пляц — на Ганенцкай. Беластоцкі архівіст Мар'юш Малэк мяркуе, што адзін уніяцкі храм знаходзіўся па вуліцы Ганенцкай, а другі — па вуліцы ў напрамку Беластока і млына. Паводле яго, пры другой царкве жыў уніяцкі святар Ян Маразовіч. Тагачасны Кнышын налічваў 1 363 жыхароў, у тым ліку было 857 хрысціян — рымскіх католікаў, уніятаў і евангелікаў.

У „Кнізе дэканскай візітацыі Падляшскага дэканата 1773 года” знаходзім згадку, што уніяцкая царква знаходзілася па вуліцы Беластоцкай. У другой палове XIX ст. была яна разабрана, а на яе месцы была ўзвядзена праваслаўная царква. Могілкі знаходзіўся таксама па вуліцы Беластоцкай, пры царкве. Пазней, калі ў гэтым месцы будавалі школу, пры капанні фундаментаў выкопваліся людскія косці.

Пасля заключэння Тыльзіцкага міру ў 1807 г. у Кнышыне засталася адна бедная уніяцкая царква з невялікай колькасцю вернікаў. Пасля далучэння уніятаў да Праваслаўной царквы, уніяцкі храм у 1846 г. быў закрыты па прычыне злога стану будынка. Ролю прыходскога храма стала выконваць царква ў Багушах.

(заканчэнне будзе)

(агс)

Песня, музыка, бліны

Двух сціплых, таленавітых чалавек з Рэспублікі, піша так: *1439 r. jest faktem historycznym, że cerkiew w Knyszynie i w Boguszewie sięga czasów pierwszej Unii Kościoła Wschodniego z Zachodnim od 1439 r. zawartej we Florencji, bo są nazwiska księży z cerkwi unickiej w Knyszynie*

дышы ўсёй Расії, памажы, Госпадзі, Ра-
сю адагрэць”, „Расія, успомні пра ся-
бе, падумай аб сваім лёссе”, „чакае нас
светлая даль” — напаміналі слова яго
песень.

Аляксандар Ермакоў родам з Казані, у якой нарадзіўся таксама Сяргей Ясেнін — слава рускай літаратуры (сёлета адзначаецца будзе 105 гадоў з дня яго на-
раджэння). Ермакоў вельмі любіць творчасць Сяргея Ясেніна і таму ў яго

рэпертуары шмат песень на яго слова.
Публіцы падабалася выступленне рускіх артыстаў. Епіскап Іакаў пад-
крэсліў значэнне Сергіева пасада для

праваслаўя. Дарэчы, ён сам не так да-
юно вучыўся там у Праваслаўнай духоў-
най акадэміі.

Варты ўспомніць і аб змястоўным дак-
ладзе прафесар Лёлі Званаровай з Маск-
вы або рэлігійнай творчасці, у тым ліку
і Аляксандра Халкова, якога іконы зна-
ходзяцца цяпер у Цэнтры праваслаўнай
культуры. Дырэктар Цэнтра Ірэна Трашчотка, падзякаваўшы прадстаўнікам
Расії, запрасіла ўсіх прысутных на
бліны. Так і на папярэднім вечары,
бліны былі вельмі смачныя і стваралі на-
году да шчырых размоў паміж удзельні-
камі культурнага вечара.

Міхась Хмялеўскі

Частай тэмай прац гайнайскага ма-
стака Віктара Кабаца з'яўляецца Бела-
вежская пушча і прыпушчанская краяві-
длы. Апрача мастацкай дзеянасці мно-
га часу адводзіць ён на вандроўкі па лесе і назіранні за яго жыщём. Ён — ак-
тыўны дзеяч Таварыства аховы Бела-
вежскай пушчы, якое выступае за хут-
кае пашырэнне парку на ўсю яе тэры-
торыю. Спадар Віктар Кабац перакон-
вае гайнавян, што пашырэнне парку буд-
зе не толькі з карысцю для лесу, але,
перед усім, для людзей, якія жывуць у навакольных вёсках.

— У час хуткага цывілізацыйнага раз-
віцця штораз важнейшым становіщам ад-
паведна выкарыстанне натуральных ре-
сурсаў. Найчасцей людзі хочуць браць як
найбольш і як найхутчэй, аднак забываю-
ць пра аднаўленне знішчанай прыро-
ды. Хаця многа лесу ўжо мы высеклі, то
прыродазнаўчая вартасць нашай пушчы
яшчэ намнога большая, чым яе гаспадар-
чае значэнне. Цяпер наглядаецца застой у дрэваперапрацоўчых прадпрыемствах
у выніку абмежавання высечкі лесу. Па-
шырэнне парку прыцягне да нашага рэ-
гіёна большыя сродкі з дзяржаўнага бю-
джету, бо тады каля 60% патрэбных на-
утрыманні парку грошай выдзяляцца
будзе дзяржавай. Былі б тады дадатко-

выя грошы на інвестыцыі ў гмінах.

Калі пашыраецца парк, тады паміж яго ўладамі і гміннымі управамі падпіс-
ваецца спецыяльная дамова, якая гаран-
туе карыстанні ў абмежаванай колькас-
ці драўнінай для абаргавання кватэр і на
іншыя гаспадарчыя мэты. Мясцовыя
жыхары маглі б таксама зброяць ягады,
маліны ці грыбы. Многа залежыць у та-
кіх выпадках ад дыпламатыі гмінных
улад, якія могуць вытаргаваць для сва-
іх жыхароў лепшыя або горшыя ўмовы
карыстання дабротамі лесу.

Пашырэнне парку неабходнае для лепшага турыстычнага выкарыстання пушчы. Турысты не хочуць прыязджаць у гаспадарчы лес, але ў парк, каб пагля-
дзець на зуброў ці ваўкоў. Калі зараз пушчу наведвае каля ста тысяч туристаў у год, то можам разлічваць, што ў павя-
лічаны парк прыедзе недзе тысяч пад-
тыста. З турызму будзе магло жыць каля 30% насельніцтва нашага павета, ха-
ця адрозу дабрабыт не настане і трэба будзе перачакаць пераходны перыяд.

Парк будзе ахоўваць не толькі пры-
роду, але і людзей, якія, жывучы ў пры-
пушчанскіх вёсках, захаваюць сваю
культуру, мову і нацыянальную тоес-
насць, што гарантуюцца і статутам.

Аляксей МАРОЗ

Насельніцтва Беласточчыны паводле веравызнання ў 1931 г.

Памёршы мітрапаліт Васілій Дараш-
кевіч блаславіў у 1993 годзе кнігу „Ko-
ściół prawosławny w Polsce dawniej i dziś”

тыражом у 1 000 экземпляраў і таму яна
не была як трэба прыкметана і рэцен-
завана. Значыцца, нельга думаць, што
яна тэндэнцыйная на шкоду пра-
васлаўя. На яе тытульным аркушу напі-
саны, што выдалі яе Варшаўская пра-
васлаўная мітраполія і Цэнтральнае ста-

тыстычнае ведамства, а гэта дае гаран-
тыўную дакладнасць.

На старонцы 36 памешчана табліца з
населенніцтвам Польшчы ў гарадах і сёлах
паводле веравызнання ў 1931 годзе.
Нас тут спецыяльна цікавіць рубрика,
што тычицца Беласточчыны.

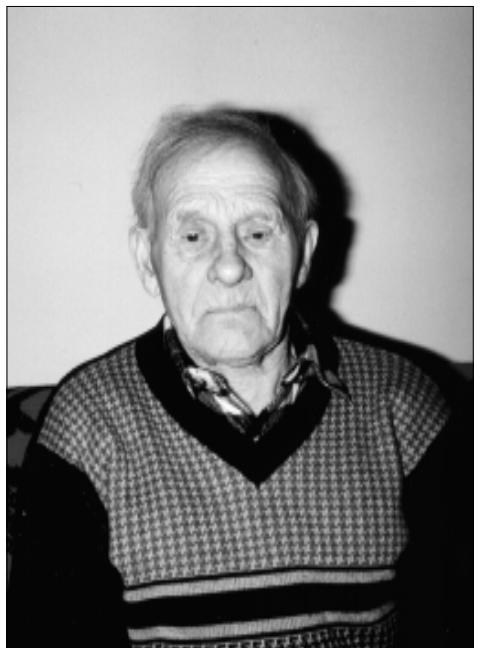
Такім чынам усяго насельніцтва бы-
ло 1 643,9 тыс. У тым католікаў лацін-
скага абраду (г.з. рымска-католікаў) —

Беласточчыну да БССР з прычыны пе-
равагі праўаслаўных беларусаў над па-
лякамі а проста дзеля таго, каб мець пе-
радмастоеў ўмацаванне для будучага
наступлення на Гітлера, дыў годзе.

Хто ўтрымлівае адваротнае меркава-
нне, той або не пазнаў працы таварышы
вышэй фактаў, або свядома хлусіць, каб
„падбадзёрыць” суайчыннікаў. Так ці
сяк гэта *nepatrerba psye* адносіны з па-
лякамі (з ваўкамі жыць, па-воўчаму
выць — прыказка).

Парад прымалі Ленін і Троцкі

Успаміны Андрэя ИВАНЮКА народжанага 29 лістапада 1908 года ў Пецярбургу, сёння жыхара Бельска-Падляшскага.

Мой тата працаваў у Пецярбургу правадніком (кандуктарам) на поездзе. Дзед паклікаў бацьку ў Пасынкі для раздзелу маёмесці; мы прыехалі перад 1914 годам. Пажылі мы два гады ў Пасынках і настала вайна. Збудавалі буды ад дажджу на павозках, за-прэглі коней і паехалі. Баяліся немцаў, бо свае страх наводзілі. Ехала ўся вёска, а на нашым возе тата, мама і чацвёра дзяцей: Наташа, Валя, Пеци і я. Заехалі ў Шклой і там пагрузіліся на поезд, кідаючы вазы і коней. Коней людзі паразбіралі без грошай; не было нам калі займаца продажам, бо страшылі, што немец наступае. Мы

ехалі поездам і апынуліся ў Маскве. Правяралі вагоны ці хворых няма. У нашым вагоне апрача нас прыехала яшчэ адна сям'я, там дзяўчына захварэла і наш вагон адчапілі і паставілі на запасны путь. Бацька Москву ведаў, бо раней поездам сюды ездзіў. Пайшоў ён у горад і знайшоў сабе працу: стаў дворнікам у немца Рыхтэра — даглядаў чатырох павярховых дом, у якім жылі розныя кватаранты. Жылося нам някепска. На панадворку была фабрика „Типолітографія“.

У 1917 годзе выбухла рэвалюцыя. Людзі спявалі: *Была в нас царица/Вильгельма сестрица/Вильгельма родная сестра/Она всё полками/Войска продавала/В Германию хлеб отдала./Россия уж гибнет/Она проиграла/Она проиграла войну/Складронное знамя/В войну потерпела/A сам полководец в плену.*

Жыццё ўскладнілася — быў холад і голад. Атрымоўвалі мы пайкі, але вельмі маленкія, па 10 дэкаграмаў на душу, і бывала так, што бацька мерзлых варон збіраў, а мама іх адпарвала. У мяне быў дадатковы кішэні, у якія я кавалкі хлеба хаваў. І папяросы, якія быўлі па сто штук у пакеціку, я па пяць працавала. Міліцыянеры не чапляліся, але камісар прыграіў мне, што за такі гандаль пад суд аддасць. І так жылі мы да 1921 года. За трэх месяцаў ад выбуху рэвалюцыі царская ўраднікі пакінулі Кремль. У Крамлі быў белы дом, куды зядзікаў цар; там царская кадэты стаялі. Калі бальшавікі туды ўварваліся, то праз вокны іх выкідалі. У кадэтаў, што Цвярской вуліцай ехалі ад Крамля да Аляксандраўскага вакзала, бальшавікі з кулямётамі стралілі.

Пры савецкай уладзе бацька надалей быў дворнікам у нашым доме. Зіма была ціжкая, стаялі вялікія маразы, не было паліва; ставілі пліткі, выбівалі сцены і так абаграваліся. З 1917 па 1921 год я хадзіў у школу; трэх аддзяленні скончыў. У школу хадзілі ўсе: і рускія, і бежанцы. Мой брат таксама хадзіў — ён бадай пяць класаў кончыў. У 1918 годзе пяты і шосты клас з нашай школы вызначылі на парад, які прымалі Ленін і Троцкі, а мяне, 15-гадовага бежанца, узялі наперад за барабаншчыка. Была палуба на такой вышыні, як столь, на той палубе стаялі Ленін і Троцкі, а па вуглах чатырох будзёнаўцаў; махалі рукамі да нас. Перад трыбуналам трэба было направа глядзець. Людзей было столькі, што яблык не ўпаў бы. Пасля парада вярнуліся мы ў школу, дзе далі нам абед. У 1919 годзе Ленін і Троцкі прымалі парад з карзіны паветранага шара, але наша школа ўжо туды не хадзіла.

У 1921 годзе выехалі мы ў Пасынкі, а прыехалі ў 1922 годзе. Бацька не хадзіў вяртасца, толькі маші ўсё: „На родину, на родину!..“ Мы ўжо быў ў вагоне, а бацька ў Москве аставаўся, але пасля прыйшоў і паехалі. На граніцы бальшавікі правяралі, ці чаго не взем, а палікі не правяралі; польская ўлада віталі нас з музыкай. Ніякага караніна на граніцы не было.

У Пасынках адна толькі крапіва расла. Вярнуліся амаль усе жыхары вёскі, але некаторыя паехалі назад, бо тут нічога не было. Пасляліся мы ў школе, а пасля польская ўлада дала нам дрэва на хату, мы пабудавалі і перабраліся. Вярнуліся тата, мама, брат

і я. Адна сястра, Валя, захварэла калі наведала цётку ў Тамбоўскай губерні і там памерла. А Наташа асталася ў Маскве, адкуль пазней пераехала ў Сімферопаль. У 1964 годзе ездзілі мы на два тыдні да яе; былі і ў Севастопалі, карціну-панараму глядзелі, на якой паказана, як рускія з туркамі ваявалі.

Калі выязжалі ў бежанства, некаторыя рэчы паклалі быті ў скрыню і закапалі, але калі вярнуліся, то нічога не было. Мама пасля вяртання крыху ў Локніцы акушэрка была і там у аднае лакнінкі пазнала свае талеркі і сольніцу. Пасля ў Пасынках адну толькі нашу сям'ю спасціг тыф. Мама захварэла і памерла. Брат захварэў і памёр. Бацька хварэў, але выжыў. Я таксама два тыдні хварэў, але калі крыху паздараваў, пайшоў свіней пасвіці і мяне ў полі хвароба хапіла другі раз, але і на гэты раз акрыяў. Бацька ажаніўся — узяў жонку з дзяўчынкай крыху малодшай за мяне. Сталі гаспадарыць. Прадалі швейную машыну, далажылі пару залатых рублёў і купілі кабылу. У 1929 годзе я ажаніўся. Другая маці адышла да свае дачкі, а бацька астаўся са мною і так гаспадарылі.

У час другой сусветнай вайны зноў бяды — нам згарэла хата і хлявы, толькі стадола асталася. У 1944 годзе бацьку раніла і ён памёр ад ранення. Як хата згарэла, у мяне было дзве кабылы і жарабя. Адну кабылу саветы забралі, а за другую кабылу, воз, метр пшаніцы і мяшок воўны купіў я хату; з адным жарабём астаўся. А хату туго паставіў разраз пасля вайны. Нажыў троє дзяцей: Аляксея, Сафію і Мікалая. Яны выбраўліся ў Бельск, а я з жонкай у Пасынках жыў. Жонка два гады таму памерла; была на год старэйшая за мяне.

Запісаў Аляксандар Вярыцкі

Час задумы і рэфлексіі

29 студзеня 1946 года атрада PAS NZW (Pogotowie Akcji Specjalnej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego), узначальваны капітанам Рамуальдам Райсам (псеўданім „Буры“) спаліў вёску Залішаны і Вульку-Выганоўскую. У Залішанах салдаты „Бурага“ забілі Пятра Дземянюка і Аляксандра Зялінку, а 14 асоб жыўцом спалілі, у тым ліку 7 дзетак. У Вульцы-Выганоўскай забілі Сцяпана Бабулевіча і Яна Зінкевіча. Каб захаваць ў памяці сваіх блізкіх і ўвекавечыць ахвяр, жыхары вёскі пабудавалі помнік. Там, штогод, у гадавіну трагічных падзеяў, збіраеца ўся вёска, служыцца паніхідам. У гэтym годзе службу ўзначаліў айцец Мікалай Келбашэўскі з Кляшчэлі.

Карыстаючыся нагодай, хачу вярнуцца да залішанскай трагедыі, бо яна якраз і маіх сваякоў тычыцца, таму што Сцяпан Бабулевіч з Вульку-Выганоўскай — дзядуля маёй жонкі.

У Дубяжыне расказвалі, што Бабулевіч быўшым бы суседзі католікі загубіў-

лі, бо пазнаў аднаго з бандытаў, які ягоную стадолу падпальваў. Калі бег ратаваць дабытак, на сцежцы за хатай яго застрэлілі. Колькі ў гэтым праўды, дагэтуль невядома, бо таямніцу дзядулю ўмагілу з сабой забраў.

Публікацыі на тэму пасыфікацыі беларускіх вёсак на Беласточчыне атрадам „Бурага“ скрупулёзна захоўвае жыхар Бельска-Падляшскага Сцяпана Календа, родам з Залішанаў. Там ягоная матуля з братам перажывалі студзеньскую трагедыю. Дзяякуючы яго ветглівасці я пазнаёміўся з Віктарам Лемешам, 71-гадовым жыхаром Залішанаў, які быў навочным сведкам злачынства „Бурага“.

— Зараз я найстарэйшым лічуся ў вёсцы, — пачаў расказ спадар Лемеш. — А то пераважна моладзь... Па старых людзях адно пустыя сядзібы засталіся... Я ўсё памятаю... Мне тады семнаццаць было, як банда „Бурага“ ў Залішаны прыйшла.

Гэта ў нядзелю было. Моладзь на забаве гуляла... А тут усоўваеца ў хату

некалькі такіх чужых, з перавешанымі прац пляча аўтаматамі. „Won spać, smartacze!“ — закрычаў адзін з іх... Мы пазрягаліся па кватэрах.

На другі дзень казалі, што „Буры“ з Пайлінава ў Гайнайку ішоў. У Залішанах на начлег спыніўся. Два дні пазней назад вяртаўся. У аўторак гэта было... Тады і няшчасце здарылася.

Спачатку людзям казалі салому зноціць. Шмат саломы... А пасля загнілі ўсіх у хату... На сход, казалі... Вёску акружылі... Нікога не выпускалі... Тых, што прыходзілі, затрымоўвалі. Мужчынам казалі фурманкі рыхтаваць. Пасля раздумліўся... Аднаго з сабой забралі, апошніх адпусцілі (я таксама быў у той групе). Распранулі нас да бялізны ды ў хату загнілі, туды, дзе ўсе знаходзіліся... Рантам пачулася стральба. За акном успыхнула зарыва пажару. Гарэла вёска... Затым і наша хата, у якой мы знаходзіліся, агнём занялася... Мы кінуліся да дзвярэй... Былі закрыты... Каля тых, што выходзілі на панадворак, стаялі бандыты з аўтаматамі... Нехта адчыніў дзвёры, тыя ад загумення... І пачуўся голас: „Uciekajcie... Uciekajcie...“ Не

памятаю, як я апынуўся на панадворку. Бег разам з іншымі ў адной кашулі і басанож. Па абодвух баках вуліцы гарэлі забудовы. Мы беглі сярэдзінай вуліцы...

А вуліца вузкая, здавалася, што восьвесь дасягне нас полымі... Забеглі мы ў Тапары. Там далі нам вонратку і абу-так. Калі вярнуліся назад у вёску, хаты дагаралі...

— Так і застаўся я ў жывых, — канчате расказ Віктар Лемеш. — З нагамі кепска, — прыбаўляе. — Адмарозіў у сорак шостым...

Пасправаў я даведацца нешта пра жончынага дзедку Сцяпана Бабулевіча, аднак мой суразмоўца нічога не ведаў. І ў публікацыях, што захаваліся ў Сцяпана Календы, не ўспамінался больш таго, што нам вядома. Усё засталося падаўнейшаму. Толькі ўспамін пра сваіх, быццам жывы, разрыве душу.

Чаму загінуў дзядуля Бабулевіч? Якую крыва прычынілі салдатам капитана Рамуальда Райса сяляне Залішанаў, Заняў, Шпакоў ды іншых мясцін Беласточчыны? Таму, што быўлі праўслайўні? Няўжо гэта іншыя людзі?

Уладзімір СІДАРУК

Якая дэмакратыя?

Сродкі масавай інфармацыі многа месца адводзяць праблемам дэмакратыі і правоў чалавека. Наглядаючы за тым, што дзесеца ў свеце, часам сумняваюся ў тым, ці правильна разумею гэтыя два паняцці.

Нядыўна героем навін у нашай частцы свету стала Аўстрыя. Прыгодаю, што ў каstryчніку мінулага года, у выніку свабодных выбараў, поспеху дасягнула крайне правая Аўстрыйская партыя свабоды, якой лідзіруе Йорг

думку, дзеянні супротив суверэнай дзяржавы.

Пад лозунгамі дэмакратыі і правоў чалавека вялася балканская вайна, калі авіяцыя НАТО наносіла ўдары па сербскіх гарадах, знішчаючы праўслайвасць, дамы, храмы, помнікі культуры. У выніку ў Косаве засталіся рэшткі сербаў, якіх праследуюць цяпер албанскія тэрарысты пад бокамі міжнародных міратворчых кантынгентаў.

Падобнае адбываеца ў Чачні, дзе „парадак“ наводзіцца таксама ў імя дэ-

макраты і правоў чалавека, але ў выкананні Ельцына і Пуціна. Гадамі раней той жа Ельцын усталёўваў у Расіі дэмакратыю пры дапамозе гармат і танкаў — расстраляў маскоўскі Белы дом, сядзібу парламента. А ў Беларусі Аляксандар Лукашэнка таксама ў імя дэмакраты і правоў чалавека змагаеца з апазыцыяй.

Набліжаецца ХХІ стагоддзе. Ці будзе яно больш дэмакратычным, чым наш век? А можа сапраўдная дэмакратыя яшчэ не нарадзілася?

Юстын ПРАКАПОВІЧ

Што ў трапе пішчыць?

Адгалоскі

У „Ніве” № 49 за 1999 год была змешчана зацемка пра Беласточыну, яку Сталін аддаў Польшчы ў замен за Кёнігсберг з акругаю. Цяпер у „Ніве” № 2 за 2000 год з'явіўся артыкул „Беласточына і польская рыса”, у якім невядомы чытчу аўтар не пагаджаецца з майм пунктам гледжання на зроблены гандаль Беласточынай у 1945 годзе. На гэта ён мае поўнае права не пагаджацца. Але ж такі гандаль зроблены быў без веды, згоды і плебісцыту. Зроблены быў гвалт над народам. Аддавалася гісторычна зямля, якая стагодзьдзім належала Беларусі. І такі паступак невядомы аўтар артыкула абараняе тым, што Канферэнцыя ў Хельсінкі, якая адбылася пасля Ялцінскай канферэнцыі, забараніла мяніць граніцы.

Аўтар піша, што „уся Беларусь стаіць на касцях балтаў”. Гэта праўда. Але мы не знаходзім у гісторыі, каб Беларусь панявольвала палітычна ці фізічна балтаў, як гэта рабіла Польшча ў адносінах да беларусаў, літоўцаў і прусаў. Беларусь абараняла балтаў ад наступу нямецкіх крыжаносцаў, якіх палякі запрасілі да сябе на барацьбу супраць гэтых балтаў дзесяці сава захопніцка палітыкі. З часам Беларусь з Літвой і Украінай стварылі вялікую єўрапейскую сілу, пакуль не звязаліся ўнія з Польшчай, якая праз саю палітыку акаталічвання і апалалячвання

літоўцаў, беларусаў і украінцаў спрычыніліся да ўтраты іхніх дзяржаўных незалежнасці, а пасля і сваёй.

Невядомы аўтар разглядае тысячагадовую даўніцу язвягай, згадвае Леніна, Сталіна, Гітлера, Чырновую Армію і шмат што іншое. І каб на ўсё гэта даць адказы, спатрэбіцца мноства месца. Ды ці гэта патрэбна? Таму я памінуў гэта.

Цікава і тое, чаму ў гэтую палеміку невядомы аўтар уцягвае Сакрата Яновіча, калі піша: „Нат Сакрат Яновіч, калі яму трэба будзе гаварыць пра інтэгралы і дыферэнцыялы, прайдзе на мову лехітаў, бо ж ён не мае ў галаве спецыялістычнай тэрміналогіі на беларускай мове”. Ці ж бы так?

Свой артыкул ананімны аўтар заканчвае так: „Мілаш і Гедройц паказалі дарогу: быць двухмоўнымі, як мага лепш адукаванымі і будаваць сваю малую родзіму. І вучыць палякаў экуменічнаму праваслаўю на іх мове”. Толькі не на сваёй, а на польскай, так як палякі нас вучылі стагодзьдзімі.

Каб я нешта знаю пра гэтага аўтара, які не падаў сваёго прозвішча, дык мог бы напісаць больш, або зусім не адказаць на яго артыкул. Але тут гаворыць сам факт: калі чалавек піша нешта крэтычнае і піша ён шчыра, адкрыта, дык не будзе хавацца. А калі хаваецца, то чуваць, што „дось в траве пішчы”.

Юры ВЕСЯЛКОЎСКІ

З пачаткам студзеня г.г. Радыё Беласток стала вяшчаць на высокіх частотах і недасяжнае яно цяпер слухачам, якія крэстаюцца старымі радыёпрыёмнікамі. Для многіх слухачоў гэта проблема, бо трэба купляць новы радыёпрыёмнік або перарабляць стары. Вось і пра тое загаварыў я са Сцяпанам Вілюком, майстром па электратэхніцы, які прафесійна працуе ў наглядзе Чаромхаўскай чыгуначнай тэлекамунікацыі.

— Стары радыёпрыёмнік я могу перарабіць і будзе можна слухаць Радыё Беласток, — пачаў майстар, — але ў мяне іншая проблема. Сігнал Радыё „Рацыя” ў Чаромсе недасяжны. Хацеў бы чалавек паслушаць гэту новую праграму, але немагчыма. Цішыня. Перадатчык „Рацыі” дасягае толькі пятнаццаці кіламетраў навокал Беластока. Ці нельга было б пабудаваць маднейшы перадатчык, каб даць магчымасць паслушаць нашаму народу беларускамоўныя перадачы? Але не ўсё яшчэ, — працяг-

вае Сцяпан Вілюк. — Амаль ва ўсіх паветах Беласточыны ёсьць магчымасць аглядцаў каналы TVN і „Nasza” з наземнага перадатчыка. Толькі ў Гайнавіцкім, Сяміцкім і частково Бельскім паветах гэта немагчыма. „Polsat” у Чаромсе аглядаем дзякуючы перадатчыку ў Ласіцах. Ці гэта не дыскрымінацыя беларускай меншасці?

А на канец мой суразмоўца сказаў:

„Пра ўсё пішаш, дык напіши і пра тое.

Мо нехта зварухнецца ў Беластоку і акуратна паставіцца да проблемы. Та-

ды скажу, што тваё пісанне дапамагло”.

Хацеў бы я быць аптымістам. Але больш рэальнага глянцу ў на свет, прачытаўшы публікацыю Яўгена Мірановіча „Чаму воўк любіць мяса” (3 нумар „Нівы” ад 16 студзеня г.г.). З таго, што я зразумеў, пэўна многа вады выцягэ з нашага Нурца, пакуль стануць нам даступныя праграмы TVN, „Nasza” або Радыё „Рацыя”. Гэта больш як пэўна.

Уладзімір СІДАРУК

А праз пару дзён прысніўся мне другі сон з туфлямі. Быццам мы з дачкой знаходзімся ў вялікай, элегантнай абудковай краме. Перамерваем дзесяткі розных туфелек нязвыклай прыгажосці. А кожны прыгажэйшыя за папярэднія. Нейкія каляровыя, бліскучыя, цудоўных фасонаў. Але што я не памераю, ўсё малое. Адначасова аглядаем шкарпэцкі. Яны таксама харошыя. У палоску, разнаколерныя, чырвоныя, сінія, зялёныя. І... таксама малыя...

Нічога не купіўши, ужо думалі мы выходзіць, як я ўбачыла ў куце шмат па-

Навагодні турнір

Каманда белліцэя (злева) іграе з вучнямі Комплексу сельскагаспадарчых школ.

Ужо чарговы раз настаўнік фізкультуры Раман Данілюк арганізуе ў белліцэі навагодні турнір па волейболе для вучняў сярэдніх школ. Спартыўныя змаганні адбыліся 14 студзеня 2000 года (1 студзеня паводле старога стылю). Праваслаўныя жыхары Гайнавіцкага і Бельшчынскага сельскагаспадарчых школ з Белавежы, а на чацвёртым — хлопцы з Комплексу сельскагаспадарчых школ у Бельску-Падляскім. За добрую ігру вылучаны былі Адрыян Кохман з белліцэя і Марк Шпілько з Першага агульнаадукацыйнага ліцэя.

Тренер белліцэістай Раман Данілюк пайнфармаваў, што турнірныя матchy былі падрыхтоўкай да змаганняў за чэмпінат ваяводства, арганізаваны для першых і других класаў сярэдніх школ, якія пачненца вясною.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Экуменічны канцэрт

Экуменічнай дзейнасцю не на слоўах, а на самай справе займаецца на Беласточыне Аляксандра Шавэла-Навацкай. Мэта яе дзейнасці — збліжэнне хрысціянскіх рэлігій, устанаўленне між імі дружалюбных адносін. 30 студзеня г.г. адбыўся чарговы экуменічны канцэрт, на якім выступілі два каталіцкія хоры з Фарнага касцёла ў Беластоку і з Бельска-Падляскага ды права-слáўны хор Свята-Духаўскага прыхода. Мастацкім уздоўнем вылучыўся гэты апошні (пад кіраўніцтвам Багдана Пуры). Выступілі таксама музыканты Беластоцкай філармоніі: скрыпач Ста-

ніслаў Кук, гітарыст Збігнеў Пенькос і фартэпіянист Тадэуш Траяноўскі. Музыка была пераплецена вершамі Віктора Шведа, Мечыслава Чайкоўскага, Анджэя Мадэя, Яна Твардоўскага, Тадэуша Траяноўскага. Па-мастацку свае ўласныя вершы чытала Аляксандра Шавэла-Навацкая. Яна разам з Лідзіяй Траяноўскай чыталі вершы астатніх паэтай.

Вечар быў цікавы і ўсе яго ўдзельнікі былі задаволены. Можна было таксама набыць кніжкі ўспомненых літаратораў.

(мх)

ВЕР – НЕ ВЕР

Астроне! Прыснілася мне, што мая сябровука (яна ўжо на пенсіі) знаходзіцца ў нашай кватэры. А мо гэта і не наша, але ведаю, што гэта спальня, а пасярэдзіне стаіць наш вялікі ложак. Сяброўка ляжыць у ложку, накрытая коўдрай у канвертах. Іх некалькі. Пасля бачу, што сяброўка ўсталіла і надзела хатнія туфлі майго мужа. Ходзіць яна ў іх, а я кажу: „Хутчэй зды-май, бо будзе злосны”. Туфлі з сукна, у клетачку, бачу іх вельмі выразна.

А праз пару дзён прысніўся мне другі сон з туфлямі. Быццам мы з дачкой знаходзімся ў вялікай, элегантнай абудковай краме. Перамерваем дзесяткі розных туфелек нязвыклай прыгажосці. А кожны прыгажэйшыя за папярэднія. Нейкія каляровыя, бліскучыя, цудоўных фасонаў. Але што я не памераю, ўсё малое. Адначасова аглядаем шкарпэцкі. Яны таксама харошыя. У палоску, разнаколерныя, чырвоныя, сінія, зялёныя. І... таксама малыя...

Нічога не купіўши, ужо думалі мы выходзіць, як я ўбачыла ў куце шмат па-

латняных сандаляў і іншага летняга абудку. Яны былі ўсе крэмавага колеру, на карычневай падэшве, моднага фасону — на катурне. Я глянула на іх здалёк, а яны таксама маленъкія, як на дзіця. І тут я прачнулася.

Астроне, я адчуваю, што мае сны кепскія, і вельмі непакоюся, што яны прадвяшчаюць. Парай, калі ласка!

ЯНІНА

Яніна! Твае два сны пра абудак прадвяшчаюць падарожжа. Калі абудак сніца прыгожы, элегантны — дарога будзе ўданая. Калі сніца брудны абу-

так — дарога будзе цяжкая. Быць босымі ці ў рваным абудку — хвароба і беднасць.

Табе ў першым сне снілася пасцель і хатнія туфлі. Тут падарожжа магло бы абазначаць толькі дарогу ў шпіталь. Ложак, бачыш, ён прадвяшчае хваробу, ды і туфлі звязаны з хатай ці шпітalem.

Што датычыцца другога сну, дык і ён гаворыць за тое, што падарожжа будзе не надта ўданае. Хоць быў бляск і цудоўныя колеры, то ўсё было зацеснае. А што можа быць горшое за цесны абудак.

АСТРОН

Niva

ТЬДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тýднёвіка „Niva”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

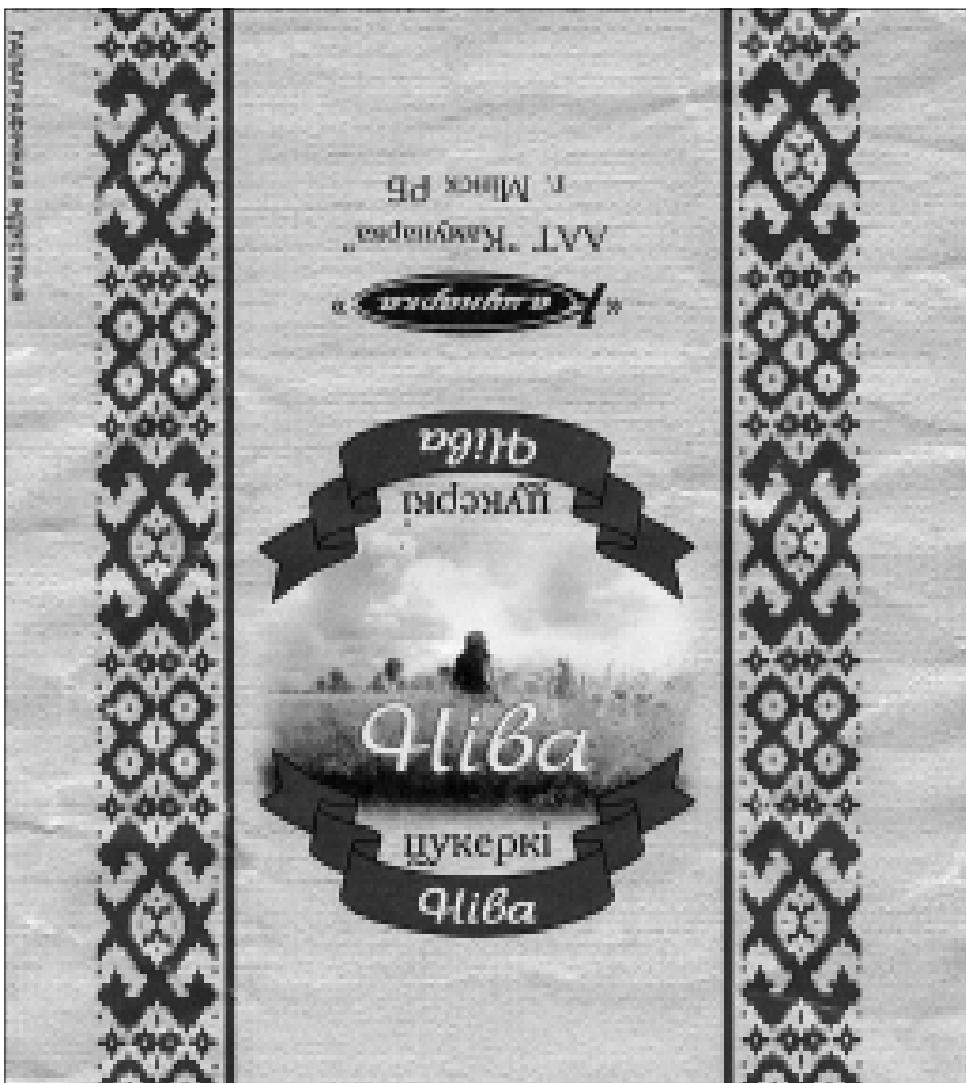
Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. upływa 5 marca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Bialystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bialystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

У Беларусі нас ведаюць і паважаюць.

„Кароўка” на „Ніве”

У Нараўцы беларусы робяць „кароўкі”, падпісаныя Салагубам, Што яны produkt ёсць polski, што склеіць сусветныя зубы.
Сыплюць у тое смакоцце какос ды сезам з макам,
Каб абы-еўрапеец адчуў магутнасць іх смаку.
А як натхніць вытворцу, каб даў імя такое
Тавару з нашага поля і з вымія каровы рабое,
Каб спажыўцу ад самага гуку завіравалі як у замець,
Бы ў Пруста, — зрок, слых, смак, дотык і памяць?
Хай „Кароўка” па „Ніве” ходзіць з „Ласкай” і „Леткам”,
„Каласкі” „Бай” збірае, зумчыць „Пчолка” над „Кветкай”...

Вандал АРЛЯНСКІ

Двухлітарная крыжаванка

1		2		3	2	1	4
		5	6		5		
7	8			9			
10			3				
11				12	13		6
	14		15				
16			17				
4							

Гарызантальна: 1. чытае лекцыі, 3. горад у Фінляндый між Хельсінкі і Выбаргам, 5. сюжэтная аснова літаратурнага твора, 7. стос, 9. уласцівасць ежы, якую адчуваем у роце, 10. бактэрыя сямейства кокаваў, якая можа выклікаць ангіну і гнойныя хваробы скуры, 11. тупая частка вострай прылады процеяглай лязу, 12. Антуан, французскі жывапісец (1684-1721), 14. старожытнагрэчаскі філософ-матэрыяліст (341-270 да н.э.), 16. пярэварацень, які выходзіць ноччу з магілы і смокча кроў жывых, 17. трапічная расліна з тоўстым мясістым лісцем, якая выкарыстоўваецца ў медыцыне.

Вертыкальна: 1. Васіл, балгарскі змагар за незалежнасць (1837-73), 2. музыч-

ны інструмент у выглядзе вялікай трохвугольнай рамы з нацягнутымі на ёй струнамі, 3. каньцтарскі выраб з дрожджавага цеста ў выглядзе сплещеных падоўжных кавалкаў, 4. дробназярністая горная парода для шліфоўкі, 6. гадзіннік са званком, 8. чалавек, які пасе статак, 9. плод смакоўніцы, 11. паляванне на звяроў з загоншчыкамі, 13. мяккі бот з аленевай шкуры шэрсцю наверх, 14. вобласць на паўночным заходзе Грэцыі з Янінай, 15. горы ў Еўразіі.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнай рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 2 нумара

Гарызантальна: каратэ, прорва, статут, ідал, Кана, „Марсельза”, Ліда, кіпа, бацька, арыёза, заасад.

Вертыкальна: карбід, тэст, Прут, варона, атупеласць, Алмада, „Казакі”, ліхтар, падрад, база, каза.

Рашэнне: **Тэадор Нарбут.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Вользе Дземяновіч з Варшавы.

Беларускі цырк

Тэатр — мроя

Гэты цырк стаіць на хаценні. Уздумалася Пазнянку пагуляць у дыяспary — гуляе. Вырашыў Шарэцкі адмаліць старыя грахі ў Вострай браме — моліцца з Нюнькам. Намецціў Быкаў узяць Лінню Манергейма — узяў. Адчуў Някляеў неадольную цягу натхніца паняй Варшавай — натхніца. Успыхнула ў сэрцы Віннікавай гарачая мроя капнуць дробнымі слязмі на Сцяну плачу — гоп у Ізраіль!

Толькі Лукашэнку прымусілі на спектаклі ездзіць у Москву. Ельцын прымусіў. Але Лука ўзяўся за разум, даў дазвол на эксперымент — і ў Мінску ўзікі презідэнцкі тэатр.

Дык я туды. А там чарга, як у польскім банку, разгалінаваная. У які хвост учапіцца, хто яго знае. Вымахваючы за-граничным пашпартам, праціскаюся да касы. Чаргавікі ўзімаюць вэрхал:

— Нахабнік! — кричаць. — У чаргу!

Найгалаасней гарлапаніць Шалкевіч:

— Хамская нацыя! — нявед чаму аба-гульвае *kresowy dziedzic*. — Хам! Хам! — удакладняе. — Культура! — паясняе. — Памацаем суку! — нацэльвае.

— Я натавец! — бяру іх на кручок. — Бум-бум!.. *Polska!*.. *Zagranica!* — усведамляю.

— Польшча не заграніца! — чую паўзабытую прыказку. — У чаргу!

З выбуховай ситуациі выцягнуў мяне *rodak*.

Пачуўшы польскую мову, ён клікнуў:

— *Pan, иди сюда!*

I за долары прапанаваў білет у мрою.

Увайшоў я ў фae і разгубіўся. Усе дзвёры на замках. Адчынены толькі ўваход на сцэну. I туды плынуць шчаслівія ўладальнікі білетаў. Уключаюся ў плынъ. Упльываю на сцэну як артыст. Бачу, і іншыя пачуліся артыстамі. Былі імі і спусціўшыся ў глядзельную залу.

— Ці добра я трапіў? — пытаю суседа на мяккіх крэслах. — Гэта той тэатр?

— Той! — супакойвае сусед, ляпаю-

чи панібрацкі па плячы. — Будзь спок, Сідар!

Хто гэта? Углядаюся... Лукашэнка!..

— Увайшоў у тэатр — і ты воленс-ноленс да апошняй дзеі раб *Melpomenу*, — як роўны роўнаму тлумачыць высокі паплечнік. — Аўтарам праекта „Уваход праз сцэну” дырэктар тэатра, — выяўляе дзяржаўную тайну. — А штурхнуў на пачын я, — ганарыща. — Дырэктар творча выканаў указ свайго презідэнта адносна забеспечэння *граждан* духоўнай стравай, — падкрэслівае. — *Отличны парень!* — хваліць.

— I народ, знуджаны фарсамі тупіковай апазыцыі, з энтузізмам штурмуе касу презідэнцкага тэатра, — уваходжу ў слова.

— *Tы, Сіда, правильно понял меня*, — сказаў презідэнт і заглыбіўся ў падзеі, якія разгарнуліся на сцэне.

А я, пад свежым уражаннем перажытага, зусім адхіліўся ад тэатральнай пастаноўкі. Перад вачамі, як у калейдаскопе, узікалі і раствараваліся розныя твары. Бліскай высунуты ў рэванш вальвы падбародак Мар-дэ-Янкі. За беларускую гасціну патрабаваў чалавечых правоў (мала шанавалі) і санкций (не на каленях праводзілі). Смаліў змагарным пугаўём Мірановіч: то за нацыянальную памяць, то за сімвалы. На чале бандфарміравання ўварваўся ярасны Шушкевіч. Шалеў:

— Я паваліў Савецкі Саюз, павалю і Луку! — пароў плакатаўказальным пальцам у нас...

Грымнула, ляснула, зашумела. I я за межамі рэальнага жыцця. Нейкі форум. На ўквеченай трыбуне прафесійны лапатун пляце кашалі з лапчымі. А слухачы занятыя сваім: хто ў носе калупае, хто ў вушах, а найбольш кемлівія сядзяць у буфеце. Зрабілі б уваход цераз прэзідэнтскую ўзвышша — і мелі б *фраквенцию*.

Не дадумаліся.

Сідар МАКАЦЁР

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хвалях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць уздел на плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапановы можаце да-сылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Białystok*) або па электрон-най пошце (*radio.racja@rcoszta.wro.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя плёнкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі разоў песня знаходзілася ў першай дваццатцы рок-гіт-параду.

3 выпуск, 12.02.2000 г.

1	1	3	R.F. Braha, „Рэчанька”
2	6	3	H.P.M., „Тры чарапахі”
3	2	3	Уліс, „Радыё Свабода”
4	3	3	H.P.M., „Партызанская”
5	4	3	Крыві, „За туманам”
6	11	2	H.P.M., „Чистая светлая”
7	19	2	R.F. Braha, „Гэтта”
8	7	3	Крама, „Гэй там, налівай”
9	5	3	H.P.M., „Песня падземных жыхароў”
10	10	3	Кардон, „Айчына”
11	18	2	Exist, „Сам-насам”
12	12	2	R.F. Braha, „Чырвоны Гарадок”
13	17	3	H.P.M., „Паветраны шар”
14	9	3	Кардон, „Радыяція”
15	8	3	Сінанім, „Не пакінь”
16	—	—	Вядро, „Непатрэбны”
17	16	2	R.F. Braha, „Палітыка”
18	15	3	H.P.M., „Пакуль не пачнеца вайна”
19	14	2	H.P.M., „Бывай”
20	—	—	Крама, „Стэфка”